

GLASILO
DELOVNIH
LJUDI
OZD GIP GRADIS

GRADISOV VESTNIK

Leto XXIII

Ljubljana, september 1981

štev. 281

Korak naprej k izboljšanju sistema informiranja

V pripravi je predlog za izdajo zakona o družbenem sistemu informiranja. Čeprav so bili na področju družbenega sistema informiranja doseženi že veliki uspehi, je potrebno skladno z razvojem socialističnega samoupravljanja in družbeno ekonomskih odnosov posamezna določila novelirati, in v zvezi s tem tudi izboljšati določene metode in oblike informiranja v Gradisu. Ob upoštevanju načel novega zakona moramo predvsem:

- zagotoviti odločilno vlogo delavcev pri izgradnji, upravljanju in opredeljevanju vsebine informiranja,

- organizirati delo na področju informiranja tako, da bo dejansko služilo življenju, delu in odločanju delavcev pri samoupravljanju,

- vzpostaviti in razviti informiranje v TOZD, izvoliti odbore za obveščanje in zadolžiti ustrezne kadre, ki imajo veselje do dela na tem področju (n. pr. Maribor).

- organizirati racionalnejše zbiranje podatkov, se izogibati ponavljanju in se dogovoriti za enoten in ekonomičnejši sistem informiranja v Gradisu,

- zagotoviti delavcem dostop do vseh informacij in delavce sproti obveščati o vseh predvidenih in sprejetih akcijah.

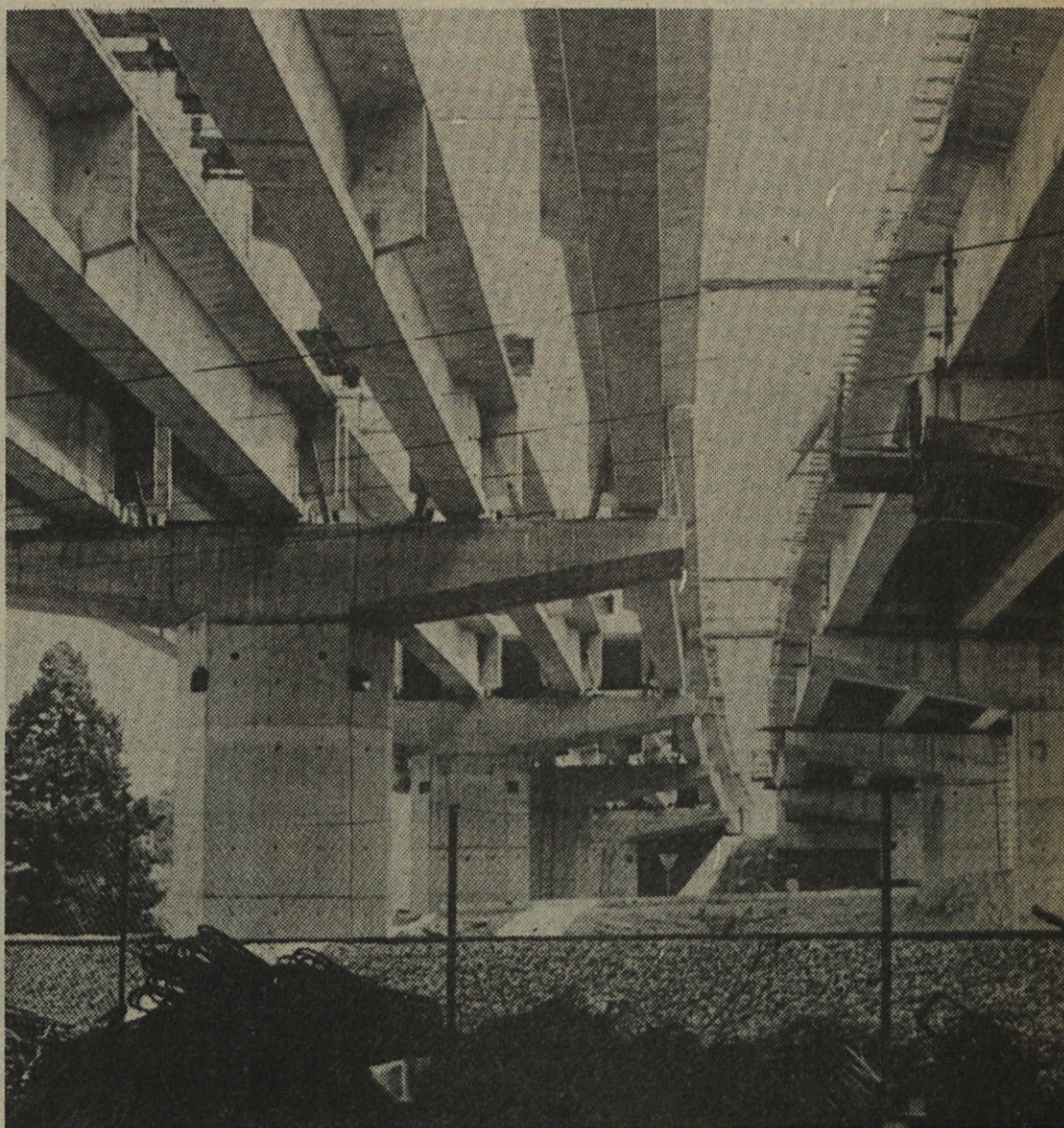
Skratka, predlagani zakon naj bi pomenil odločen nadalnji korak k izboljšanju celotnega sistema informiranja.

In kaj ob razpravi novega zakona o informiranju želimo mi?

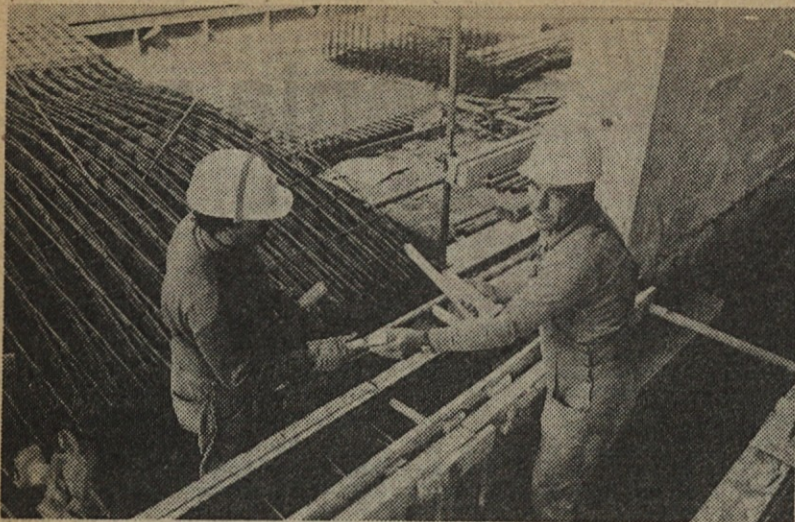
V prvi vrsti še izboljšati obliko in vsebino Gradisovega vestnika, razširiti krog dopisnikov ter vključiti v informiranje čimveč Gradisovih delavcev. Želimo, da Gradisov vestnik po-

stane resnični informator našega dela in življenja. Zato pišite čim več. Vaše prispevke bomo radi objavili.

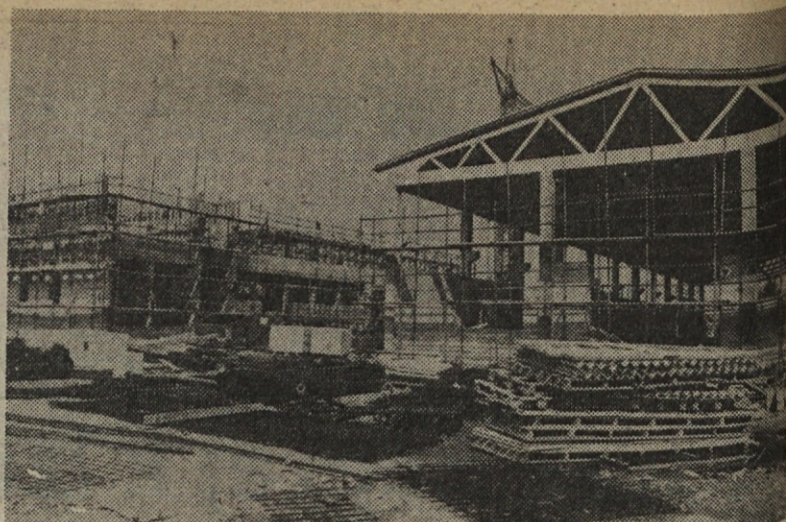
Lojze Cepuš

Tudi delavci na gradbišču morajo biti dobro informirani

Še veliko armature bo potrebno vgraditi

Proizvodna hala je že pod streho

Gradbišče za Gradbeni Finalist v Mariboru

TOZD GE Maribor gradi v industrijski coni na Tezmem v Mariboru nove proizvodne prostore za GF TOZD Gradbeni izdelki in polizdelki. Sedanjo lokacijo ob Ptujski cesti mora investitor zaradi gradnje hitre ceste, tako da sedaj nastaja I. faza njihove sodobno zasnovane proizvodnje. V tej I. fazi je v gradnji proizvodna hala v dveh ladjah razpona 18 m in dolžine 66 m. V južni ladji bo proizvodnja gradbenih polizdelkov in obdelava kamna, v severni ladji pa proizvodnja predizoliranih cevi. Proizvodnja in obdelava naravnega in umetnega kamna, zahteva svojo čistilno napravo. Odpadna voda vsebuje mineralne delce različnih velikosti, ki se vsedajo zelo počasi ali pa sploh ne. Zato je predvideno pospeševanje vsedanja z dodatkom organskega polielektrolita. Energetski objekt je zasnovan tako, da optimalno izkorišča prostor. V njem bo transformatorska postaja, kompresorska postaja, kotlarna, delavnice. V kletnih

prostorih bodo garderobe, jedilnice in žametek kuhinje.

V I. nadstropju bodo prostori za vodenje proizvodnje. Gradimo še Skladišče vnetljivih snovi, do 1. maja prihodnje leto pa moramo opraviti dela tudi na zunanji ureditvi, ki bo zahtevala veliko dela, saj bomo zgradili kanalizacijo, vse industrijske priključke, 3 ploščadi za prečrpavanje goriv in kemikalij, uredili deponije, zelenice, cestne površine, vratarnico in ograjo.

Projekt je izdelal TOZD Biro za projektiranje Maribor, odgovorni projektant je Andrej Halas, dipl. inž. Projekt statike je bil prav tako izdelan v Mariboru. Odgovorna projektanta sta inž. Rubin in inž. Hreščak. Projekti instalacij so delo IMP TOZD Inženirski biroji iz Maribora.

Pogodbena vrednost del je 76 milijonov dinarjev. Na gradbišču je trenutno okrog 60 marljivih delavcev, ki se trudijo, da bi gradnja potekala čim bližje zastavljenim rokom,

saj je od tega največ odvisen finančni uspeh gradnje in ne nazadnje tudi giblivi delež osebnega dohodka. Intenzivno delamo predvsem na energetskem objektu, ki mora biti v septembru pod streho. Takrat bomo demontirali tudi žerjav in pričeli z ureditvijo okolja. Proizvodna hala je pod streho. Težave so z usklajevanjem tehnoloških instalacij, ki morajo biti položene pod korodur tlakom, zato je delo ovirano. Groba gradbena dela smo končali na čistilni napravi, v gradnji je tudi že skladišče vnetljivih snovi.

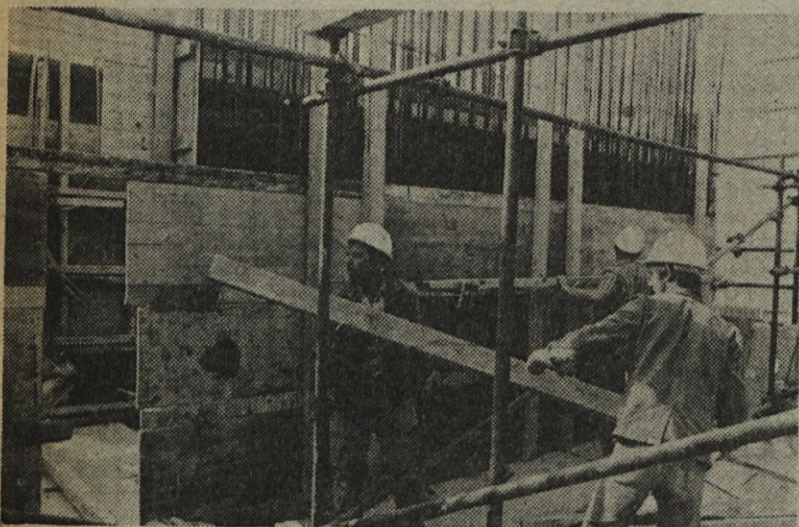
Posebnost gradbišča je v doslej neobičajnem sodelovanju operative in projektantov. Neposredno izraza risalne deske, kjer je sodeloval pri projektiranju objektov, je prišel na gradbišče mlajši kolega, ki pomaga tudi pri gradnji. Tako so mnogo hitreje rešeni nesporazumi, pomanjkljivosti in neskladja, do katerih zaradi naglice projektiranja in izvajanja vse prerado prihaja.

Nujno bi potrebovali takšno sodelovanje tudi s projektanti instalacij, kar pa je zaenkrat še utopija.

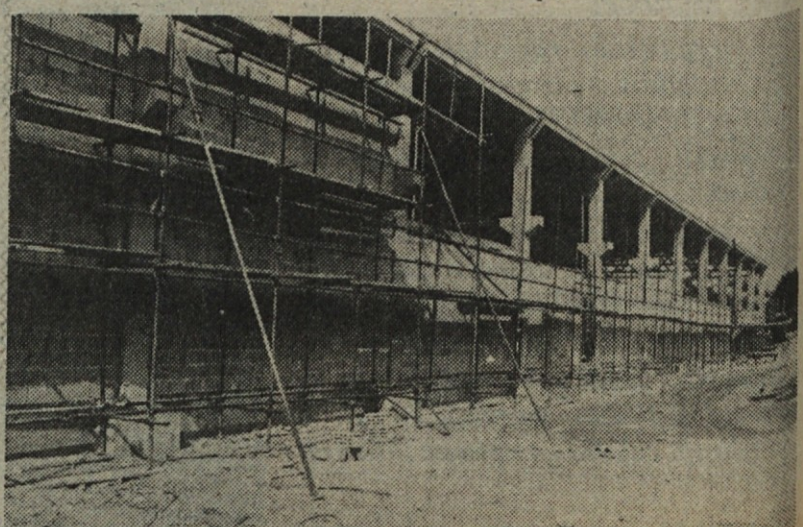
Investitor se je angažirano vključil tudi v stabilizacijska prizadevanja. Za nedoločen čas se je odpovedal izgradnji II. faze energetskega objekta, ki bi ga sedaj zgradil z minimalnimi stroški, saj je imel pripravljeno vso tehnično dokumentacijo in finančno konstrukcijo, mi bi pa od pripravljenih del podaljšali le žerjavno progo.

Dokončno pa je iz tega srednjeročnega obdobja črtal gradnjo stolpice za potrebe skupnih služb.

Čeprav gradnja dokaj lepo napreduje v okviru predvidevanj, pa se misli vseh zaposlenih le prevečkrat zaustavijo: »Kje in kdo bo naš naslednji investitor? Pod kakšnimi pogoji bomo delali ob že tako težkih pogojih dela? Zakaj toliko naporov pri sestavljanju srednjeročnih planov, če nam osi slikajo megleno in negotovo prihodnost?!«

Opaže je potrebno natančno namestiti

Hala je dolga 66 m

Vpliv pogojev gospodarjenja na uresničevanje načela delitve po delu

Ustava in Zakon o združenem delu postavljata načelo delitve po delu kot temeljno načelo po katerem se mora vršiti delitev rezultatov dela na vse tiste, ki so (bodisi posredno, bodisi neposredno) sodelovali pri ustvarjanju rezultatov dela.

Načelo delitve po delu pomeni, da se osebni dohodek delavca določa tako, da ustreza **rezultatom** njegovega dela in njegovemu osebnemu prispevku, ki ga je dal delavec s svojim živim (tekočim) delom in z

upravljanjem in gospodarjenjem z družbenimi sredstvi (minulim delom) v temeljni organizaciji. Pri tem namenoma poudarjamo rezultate dela in ne delo samo. Kajti samo delo dobi značaj družbeno koristnega dela šele na trgu, preko cene proizvodov, kot rezultatov dela delavcev. Tako da se osebni dohodki delavcev, kot rezultat njihovega prispevka k skupnemu rezultatu dela TOZD, določajo v odvisnosti od skupnega rezultata dela TOZD t. j.

dohodka. Ta pa se oblikuje pod vplivom delovanja tržnih pogojev na eni strani in gospodarjenja delavcev s sredstvi za delo in predmeti dela na drugi strani. Kako se odraža ta njun vpliv?

Da bi lažje spoznali vpliv tržnih pogojev in gospodarjenja delavcev v TOZD si bomo pomagali s poenostavljenim številčnim primerom. Najprej si pogledajmo, kako tržni pogoji vplivajo na doseganje rezultatov dela in nato preko njih na osebne dohodke, kot vrednostni odsev udeležbe delavcev v ustvarjenem rezultatu dela TOZD.

Vzemimo tri različne situacije na prodajnem trgu, ki se razlikujejo samo po različnih možnostih realizacije prodajne cene. V tem primeru bodo materialni stroški vselej enaki, kar velja tudi za strošek amortizacije. Pa naj znašajo materialni stroški 27 denarnih enot amortizacija pa 1. denarno enoto. Prispevki in dajatve iz dohodka naj se obračunavajo po stopnji 33 % od doseženega dohodka. V skladu s sprejeto poslovno politiko pa so se delavci odločili, da znaša delilno razmerje čistega dohodka: 75 % za osebne dohodke in 25 % za sklade. Pri tako navedenih pogojih bodo rezultati dela različni. Različni zaradi tržnega vpliva (sprememba prodajne cene). Zato bodo različni tudi osebni dohodki, kar smo poudarili že na začetku, prepričamo pa se lahko tudi na sledeči preglednici:

Prodajna cena	40	50	35
– Materialni stroški	27	27	27
– Amortizacija	1	1	1
= Dohodek	12	22	7
– Prispevki in dajatve iz dohodka (33 % od doh.)	4	7	2
= Čisti dohodek za OD (75 % od ČD)	8	15	5
za sklade (25 % od ČD)	6	11	4
	2	4	1

Iz zgornjega preprostega primera kaj lahko uvidimo kako tržni pogoji vplivajo ne le na doseganje ustrež-

nega rezultata dela TOZD temveč tudi na višino osebnega dohodka, kot rezultata prispevka živega in minulega dela delavcev v ustvarjenem skupnem proizvodu dela.

Seveda ni le prodajna cena tisti element, ki vpliva na dosežene rezultate dela in nato še na višino osebnih dohodkov. Nanj vpliva tudi višina stroškov, ki zavisi: od količine fizičnih potrošnikov in nabavnih cen potrošnikov. Medtem ko na višino nabavnih cen v večji meri delavci ne morejo vplivati — ona je rezultat tržnih pogojev na nabavnem trgu — pa je njihov vpliv možen pri pojavljanju fizičnih potrošnikov.

Tudi vpliv stroškov na delovni rezultat dela TOZD in nato na višino osebnih dohodkov bomo zaradi lažjega razumevanja, prikazali na poenostavljenem številčnem primeru. Pri tem bomo uporabili pogoje iz prejšnjega primera, z razliko, da sedaj ne spreminjamo prodajne cene (ta bo ostala nespremenjena, npr. 40 denarnih enot spreminjajo pa se materialni stroški.

Prodajna cena	40	40	40
– Materialni stroški	27	25	30
– Amortizacija	1	1	1
= Dohodek	12	14	9
– Prispevki in dajatve iz dohodka (33 % od doh.)	4	5	3
= Čisti dohodek za OD (75 % od ČD)	8	9	6
za sklade (25 % od ČD)	6	7	5

Torej se tudi gospodarjenje delavcev z delovnimi sredstvi in predmeti dela odraža v rezultatih dela in nato tudi v osebnih dohodkih.

Iz teh povsem poenostavljenih primerov lahko uvidimo, da višina osebnih dohodkov najprej in predvsem zavisi od tržnih pogojev gospodarjenja in od ekonomske (ne le tehnične) uspešnosti gospodarjenja delavcev z družbenimi sredstvi TOZD. Šele nato so osebni dohodki lahko tudi rezultat želja in hotenja delavcev v TOZD.

Janko Štok

Med redkimi so najboljši

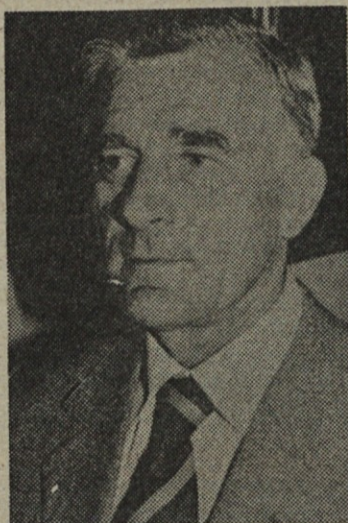
Samo še šest aktivnih delavcev je imel lani Gradis v svojih vrstah, ki so mu bili zvesti vseh petintrideset let obstoja. Danes jih je samo še pet, jutri jih bo še manj. Ivan Pergar, ki je pred kratkim dopolnil 60-letnico življenja, je svoje delovne moči in tudi zavest delavca vsekozi namenil Gradisu.

Takoj po osvoboditvi je bil v Gradisu skladiščnik — težak. Nato je opravljal kurirska opravila. Hitro je napredoval; premeščen je bil na takratno direkcijsko Gradisa kot gradbeni risar v pripravi dela. Že leta 1964 pa je začel delati v tedaj porajajoči se analitskorazvojni in kasneje analitskoplanski službi. Prevzel je evidenco stanja zaposlenih po enotah ter hkrati opravljal vsa tehnična opravila (risbe, grafike, sheme, preglednice) za potrebe službe, pa tudi za potrebe enot.

Tov. Pergar je po vojni opravil precej udarniških ur, kjer si je tudi poškodoval roko in je zato zdaj 10 % invalid. Je imetnik medalje za delo.

Kot človek je Ivan skromen. Sodelavci ga poznajo kot zelo zanesljivega delavca. Širok krog Gradisovcev pozna njegove estetsko izdelane preglednice, ki ne izpričujejo le solidnega dela, temveč tudi ekonomično izrabo površine.

Natančnost in marljivost tov. Pergarja sta pojma, ki sta kot delovni vrline lastna le manjšemu številu delavcev, kakršne bi imel rad v svojih vrstah vsak delovni

kolektiv. Marsikateri kadrovik, s katerim je tov. Pergar na primer usklajeval podatke o zaposlenih delavcih ni s posebnim veseljem zobal češnje z njim. Zdaj, ko prihajajo novi časi tudi na področju evidence in ko bomo morali za večino tovrstnih opravil koristiti računalniško obdelane podatke, bomo bržkone še dolgo govorili o dobrih starih časih ob marsikaterem zapletu, ki nam jih bo povzročil »nori« računalnik in jih ne bo niti natančen človek vselej in pravočasno »odkril«.

Naš Ivan je Gradisovec, kakršnih bi hoteli imeti čim več. Ko stopa na svoji življenjski poti jeseni nasproti, mu želimo predvsem zvrhano mero zdravja in dobrega počutja tako med svojimi najožjimi kot sodelavci.

Stane Uhan

Oktobra prva energija iz JE Krško

Vse večje energetske potrebe so svet prisilile, da se je že pred desetletji začel ozirati za novimi viri energije. Do skrivnosti jedrskih reakcij so se najprej dokopali znanstveniki, ki so jedrske reakcije žal raziskovali le za vojaške potrebe. Vendarle smo s časom nova spoznanja o jedrskih raziskavah začeli koristno uporabljati skoraj na vseh področjih življenja — v miroljubne namene. Uporaba jedrske energije pa je, kot kaže, nakazala edino možno pot iz slepe ulice ob vse večjih potrebah po energiji.

Zato smo se tudi v Jugoslaviji odločili graditi jedrske elektrarne in tako je 1. decembra 1974. leta, po večletnih pripravah tovariš Tito v Krškem položil temeljni kamen za prvo jedrsko elektrarno v naši državi. Jedrsko elektrarno sta s skupnimi močmi zgradili elektrogospodarstvi SR Hrvaške in SR Slovenije.

Pri gradnji JE Krško je kot izvajalec gradbenih del sodeloval tudi Gradis, saj je 22. avgusta 1974. leta bila v Kostanjevici podpisana pogodba z Westinghouse Electric Corporation kot glavnim izvajalcem del. Rok za dograditev elektrarne je bil postavljen za konec leta 1978.

Kljub temu, da je jedrska elektrarna v Krškem v bistvu le termoelektrarna, ki namesto premoga izkorišča za segrevanje jedrske energije, se vedno s spoštovanjem oziroma na njo. V času ko se je odločalo o gradnji 600-megavatne jedrske elektrarne je le-ta sodila med srednje velike, danes pa je že med manjšimi.

Od podpisa Letter of Intent (pisma o namenu nakupa) 28. novembra 1973 v Krškem, v katerem je bilo zapisano naj bi Westinghouse v 60 mesecih predal ključne nove jedrske elektrarne, je preteklo že 94 mesecev in sedaj je elektrarna že v taki fazi, da bo sredi septembra v reaktorju nastopilo prvo kritično stanje, medtem ko bo generator sinhroniziran z omrežjem oktobra. Kot je že znano, je žal propadla prva sinhronizacija generatorja v Krškem z drugim električnim omrežjem 1. julija, pozneje pa še 15. in 24. avgusta. Zato je ponovna sinhronizacija bila prestavljena na sredino septembra meseca. Prav te težave s sinhronizacijo pa so do srede avgusta že povzročile primanjkljaj 200.000 megawatnih ur, ki pa se z vsakim dnem kasnitve v Krškem še povečuje.

Podobne težave, ki jih imajo sedaj v Krškem, so se pojavljale pri vsaki jedrski elektrarni, ki so jo kdaj gradili v svetu. Pred sinhronizacijo generatorja z omrežjem je namreč treba predhodno preizkusiti vse številne naprave, ki začnejo med obratovanjem drugače reagirati, kot na primer pri simuliranem toplotnem preizkusu, brez delovanja reaktorja, ki je uspel že 18. oktobra 1980. leta.

DOSEGANJE »KRITIČNOSTI« REAKTORJA

Za poskusno obratovanje jedrske elektrarne je potrebno zagotoviti tri faze: prvo — vlaganje goriva v reaktor, drugo — doseganje »kritičnosti« reaktorja to je, sprožitev nadzorovane reakcije v reaktorju in tretjo fazo — sinhronizacijo generatorja in priklop na 380 kilovoltni daljnovod.

V začetku letošnjega maja so bili izpolnjeni vsi pogoji za vložitev goriva v reaktor. V gorivno posodo so 6. maja pričeli vlagati 121 gorilnih elementov, v vsakem elementu pa je po 235 gorilnih palic. Vsaka palica je dolga 3,6 metra, po kemijski sestavi pa je gorivo uranov dioksid — UO_2 . Uranove tablete imajo premer 8 milimetrov, dolge pa so 13,5 milimetra. Takšnih tabletk urana so v dobrih dveh dnevih vstavili v krški reaktor 48,7 tone. Vseh 121 gorilnih elementov je bilo od lanskega septembra uskladiščenih v posebni zgradbi za gorivo. Gorilni elementi, ki so jih pod nadzorom ameriških vlagali domači strokovnjaki, so zaliti z vodo in visoko koncentracijo boro-ve kisline ter čakajo, da bodo izpolnjeni vsi pogoji za vzpostavitev kontrolirane jedrske reakcije. Šele tedaj bo pričelo gorivo opravljati svojo nalogo segrevanja vode — to bo sredi septembra, ko bo prvič umetno vzpostavljena kontrolirana jedrska reakcija, ali kot se je uveljavil strokovni izraz — ko bo dosežena kritičnost reaktorja. Tedaj bo lahko jedrska elektrarna Krško prešla v fazo, ki ji bo dala status jedrskega objekta, ob sinhroniziranju genera-

torja z omrežjem pa bo postala tudi energetskega objekt.

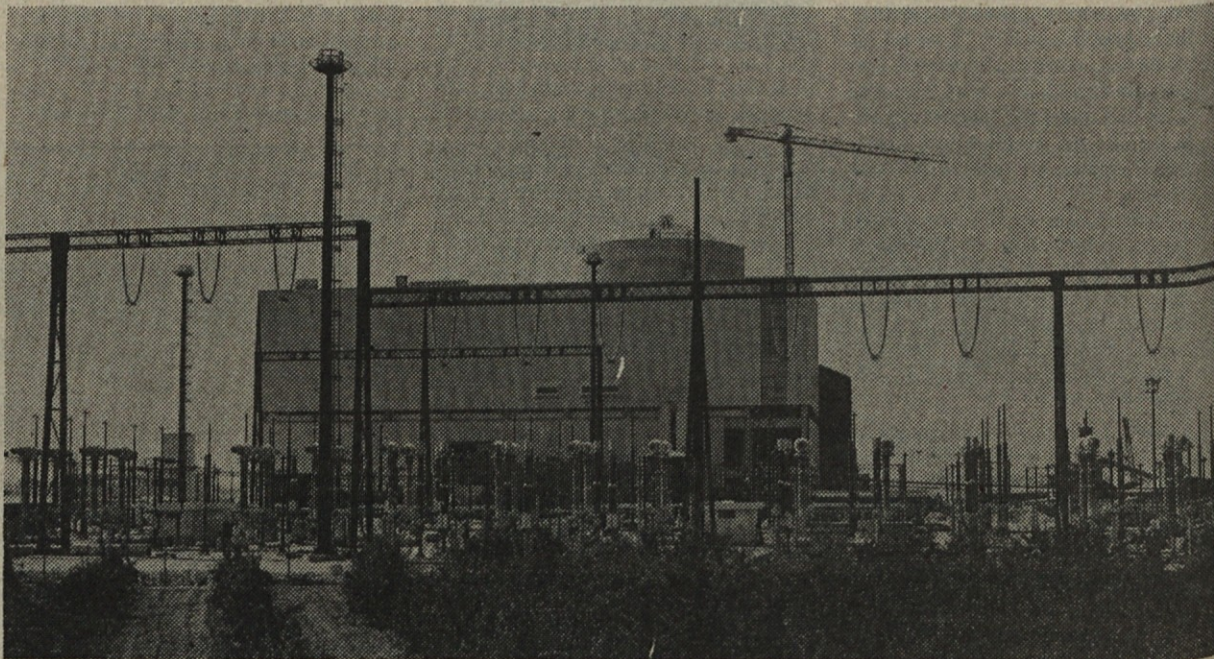
Pričetek rednega obratovanja jedrske elektrarne je sedaj pomaknjen za nekaj mesecev, to je v januar 1982, do konca letošnjega, v času poskusnega obratovanja pa bo elektrarna dala 300 do 400 milijonov kilovatnih ur energije, polovico od tega pa bo dobila Slovenija, drugo polovico pa Hrvaška. V času rednega obratovanja bi jedrska elektrarna instalirane moči 664 megavatov od 632 megavatov moči na pragu elektrarne in ob relativno visokem številu obratovalnih ur — 6575 letno — dajala 4155 milijarde kilovatnih ur električne energije, kar bo bistveno izboljšalo našo elektroenergetsko bilanco.

Čeprav gradnja elektrarne kasni tri leta, in čeprav se je v času gradnje podražila trikrat, moramo povedati, da tudi drugod po svetu gradijo jedrske elektrarne takšne velikosti kot je naša v Krškem povprečno po 80 mesecev, vendar imajo pri gradnjah več izkušenj kot mi. Po drugi strani pa je tudi res, da je električna energija, ki jo dajejo jedrske elektrarne v drugih državah, cenejša kot bo tista iz krške elektrarne. To pa zato, ker smo jedrsko elektrarno gradili s posojili v znesku 515 milijonov dolarjev. Zaradi podražitve dolarja so se gradbeni stroški povečali skoraj za trikrat. Za primer naj povemo, da so v Švici lani zgradili jedrsko elektrarno z močjo 900 MW, stala pa jih je 36 milijard dinarjev, to pomeni, da je za tretjino močnejša elektrarna bila le za 15 % dražja od naše, kilovatna ura iz te švicarske elektrarne pa bo za 30 % cenejša kot naša, predvsem zato ker elektrarne niso gradili s posojili.

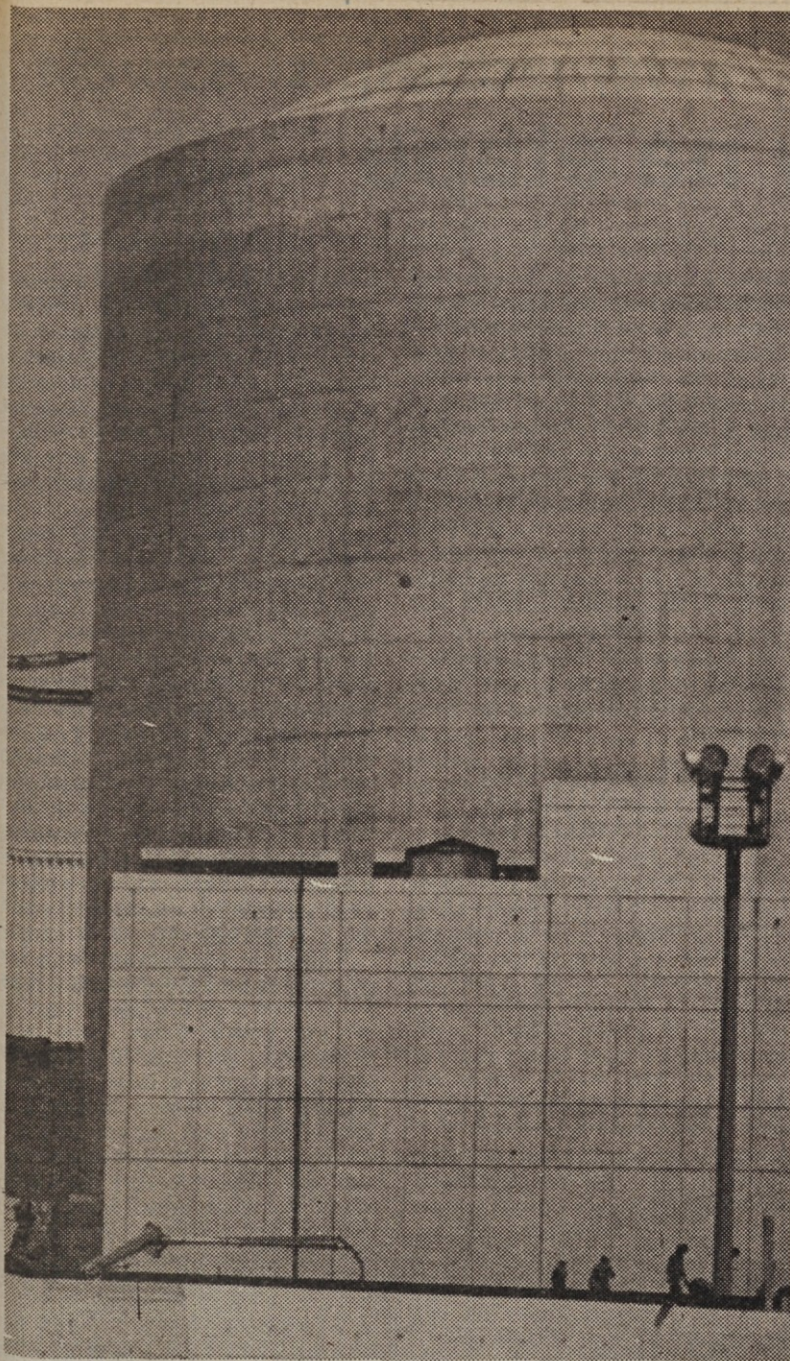
ZAKAJ ZAMUDE

Gradnja krške nuklearke je bila zasnovana tako, da elektrarno projektirajo med gradnjo, kar je tudi sicer praksa v svetu. Vendar bi naj za krško nuklearko Westinghouse dela projektiral šest do osem mesecev prej. Glavni namen pisma o namenu nakupa je torej bil, da se Westinghouse omogoči pričetek projektiranja saj bi to omogočilo pravočasno in načrtovano zastavljanje nalog podizvajalcem ter optimalno organizacijo gradbišča, investitorju pa realno ocenitev sredstev. Vendar Westinghouse teh pričakovanj ni izpolnil. Tako je prvi izvedbeni načrt bil dostavljen na gradbišče nekaj dni pred pričetkom del izkopa gradbene jame. Poleg zamude pri dostavi dokumentacije pa so bile količine izkopa glede na oceno podvojene. Podoben način gradnje nuklearke se je nadaljeval tudi v naslednjem obdobju, kar praktično pomeni, vzporedno izvajanje del s projektiranjem. Že v prvem letu gradnje je prišlo do petmesečne zamude, predvsem zaradi zamude projektne dokumentacije. Glavni vzroki, poleg že omenjenega, zato da so se zamude v letih 1976 in 1977 še povečale, so bile nepopolne projektne dokumentacije in neuskkljenost z jugoslovanskimi predpisi.

Pri vseh glavnih objektih elektrarne so bila vsa gradbena dela končana konec leta 1977 in so se začela montažna dela. Zamude pri dobavi opreme, posebno cevnih elementov, obešal, cevovodov in ventilov ter tudi nepopolnost projektne dokumentacije za izvajanje montažnih del so bili osnovni razlogi za neizpolnitev plana in nadaljevanje

Ob polni obremenitvi je moč JE Krško 664 MW električne energije

Reaktorski del jedrske elektrarne Krško

povečanja zamud v letih 1978-79. Glede na vse to je Westinghaus šele v drugi polovici leta 1977 obvestil investitorja, da so pogodbeni rok april 1979 pomakne na december istega leta. Od tedaj naprej je Westinghaus večkrat spreminjal obljube in datum roka pričetka rednega obratovanja. Oktobra 1979 pa je končno, skupaj z investitorjem ocenil, da je 15. oktober 1981 realni možni rok. Ta rok z dva meseca odstopanja velja še danes.

DELOVANJE NUKLEARKE

Vsi tehnološko pomembnejši objekti jedrske elektrarne stoje na masivni železobetonski plošči, ki je zasidrana v glinasto-peščene sloje pliocenskih usedlin Krškega polja. Ta plošča tvori čvrst in potresno varen temelj, na katerem so zgradbe

zgrajene tako, da brez poškodb vzdržijo potres devete stopnje po Mercallijevi lestvici. Najbolj zanimiva je zgradba kupolaste oblike v kateri je reaktorska posoda. Visoka je 71 metrov, od tega je del, kjer je reaktorska posoda kar 15 metrov pod zemljo, jekleni in železobetonski plašč pa je debel kar dva metra. Poleg reaktorske posode je v kupoli še zaprt vodni sistem z radioaktivno vodo.

Največja posebnost jedrske elektrarne je torej njen reaktorski del, saj je za 664 MW moči elektrarne — od tega porabi 32 MW sama, potrebno letno le 16,6 tone obogatene urana. Krška nuklearka je že dobila ameriško izvozno dovoljenje za šest izmenjav goriva. Med proizvodnjo krške nuklearke bo treba zamenjati letno tretjino goriva ali 40 gorilnih elementov. Torej vsak gorilni element v reaktorju ostane tri leta, v tem času pa odda toliko toplo-

te, kot bi jo dobili iz šest milijard ton velenjskega lignita.

Jedrska elektrarna v Krškem ima 25-letno amortizacijsko dobo, njena življenjska doba pa naj bi bila od 30 do 40 let. Vendar pa so to le predvidevanja, saj je pridobivanje električne energije iz jedrske energije še mlado, tako da še nobena jedrska elektrarna na svetu niti ne deluje tako dolgo.

KOLIKO NOVIH NUKLEARKE DO LETA 2000

Dolgoročni jugoslovanski načrti predvidevajo, da bi do leta 2000 potrebovali še najmanj šest jedrskih

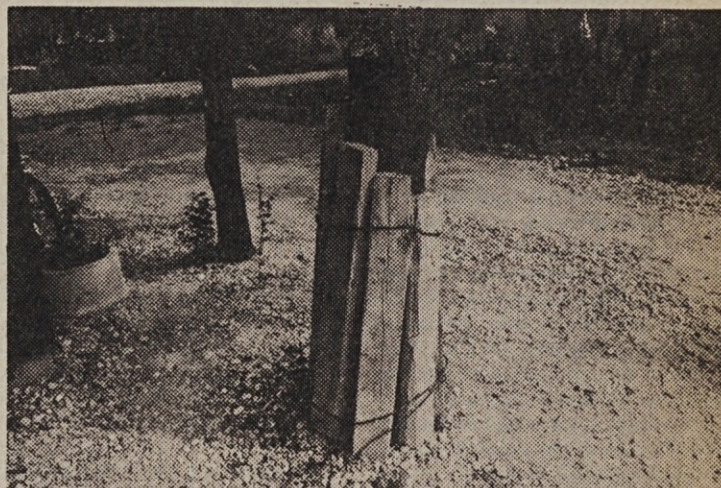
elektrarn večjih od krške, s skupno instalirano močjo okoli 6000 MW, saj se bo do takrat potrošnja električne energije v naši deželi v primerjavi s sedanjo kar potrojila.

Sedanje zahteve posameznih republik znašajo celo 12.000 MW zmogljivosti nukleark, to je enkrat več kot planiramo, vendar tega zaloga Jugoslavija očitno ne bo mogla pospraviti. Za Slovenijo dolgoročni načrti predvidevajo izgradnjo nukleark zmogljivosti 1500 MW.

Naslednja naša jedrska elektrarna bo zopet sad skupnega dela republik Slovenije in Hrvaške. Obratovati naj bi začela že po letu 1990. To bo JE Prevlaka vzhodno od Zagreba, zmogljivosti 1000 MW.

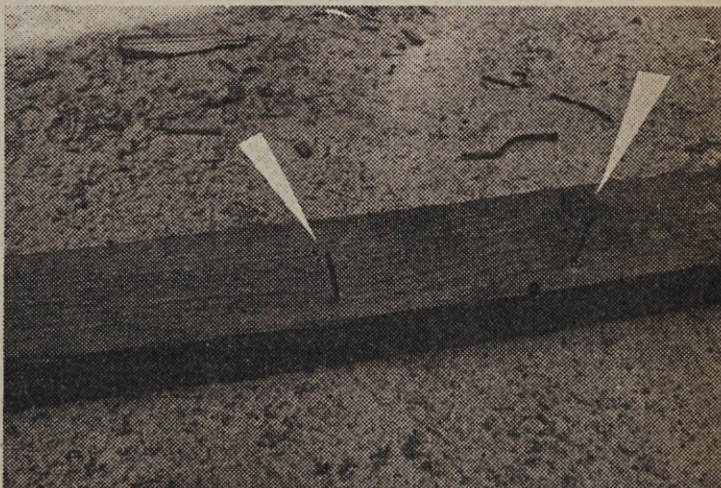
Cveto Pavlin

POSNEMAJMO

To kar vidite na sliki, ni zaščita proti zajcem, ampak skrb gradisovcev za ohranitev obstoječih dreves. Na gradbišču GRADBENI FINALIST v Mariboru smo opazili skrbno »ovito« drevo, ki preprečuje morebitne poškodbe drevesa. Ni kaj, primer vreden posnemanja. Velikokrat namreč posekamo med gradnjo tudi drevesa, ki bi jih z malo več volje lahko ohranili.

NE POSNEMAJMO

Takih prizorov, pa si na gradbiščih ne želimo. Malomarno odvržena deska z navzgor obrnjenimi žebelji, je lahko kaj hitro vzrok za nesrečo. Rjav žebelj lahko pusti neprijetne posledice, če ne v tvoji lastni, pa v sodelavčevi nogi. Bodimo previdni, dokler je še čas...

Franjo Štromajer

Razdelitev na etape

Po delnih zastojih v lanskem letu, ki so jih povzročili ukrepi za omejevanje naložb, je s 1. aprilom letos s polno paro stekla gradnja prve etape, to je severozahodnega trakta gledališča. Zvezni zakon o omejevanju gospodarskih naložb vsebuje namreč v svoji letošnji izdaji izjemo za objekte, ki so toliko fizično dotrajani, da so postali neuporabni. Prav to je primer mariborskega gledališkega poslopja. Ker je tudi SDK ugotovila in izdala ustrezno potrdilo, da je 124.186.000 din, kolikor jih je še potrebnih za dokončanje severozahodnega trakta do konca leta 1982 zagotovljenih iz mariborskih in republiških virov, gradnji ni bilo več nič na poti.

Že pred tem smo načrtovano dinamiko gradnje morali upočasniti in skrbeti ter jo tako uskladiti s planskimi akti družbenopolitičnih skupnosti v Sloveniji. Tako smo morali tretjo in četrto etapo gradnje in obnove gledališča, ki vsebujeta zgraditev nove velike dvorane in končno še obnove stare, preložiti na prihodnje srednjeročno obdobje do leta 1990. V tem srednjeročnem obdobju do leta 1985 pa bomo zgradili samo novi severozahodni trakt in v drugi etapi obnovili in predelali še kazinski del gledaliških poslopj.

Tudi najnovejši stabilizacijski ukrepi z novimi omejitvami naložb ne bi smeli ustaviti gledališke gradnje, ki doslej ne kaže nobenih znakov po bistvenih odstopanjih od planskih predvidevanj. S pomočjo Kulturne skupnosti Slovenije nam je uspelo ob sklenitvi pogodbe z izva-

jalcem del Gradisom Maribor zagotoviti celo 30 milijonov avansa za gradbeno obrtniška dela. Zaradi teh predplačil se je Gradis odpovedal podražitvam do 10 % za ves čas gradnje in tudi morebitne podražitve nad 10 % lahko na osnovi sklenjene pogodbe uveljavlja šele po koncu leta 1981, oziroma po koncu gradnje, ki je načrtovana za jesen 1982. Tako je gledališka gradnja zavarovana pred večjimi prekoračitvami. Iz povedanega sledi, da ostaja v okvirih načrtovanega in ni potrebe, da bi jo pristigli dodatni stabilizacijski ukrepi.

SREDI NAJBOLJ OBČUTLJIVIH GRADBENIH POSEGOV

Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij Slovenije je med svojo lansko jesensko raziskavo ugotovil kot nujen ukrep za varnost starega dela gledališča izdelavo protipotresnega zavarovanja za vso starogledališko dvorano in oder. Izdelana mora biti v obliki železobetonskega križnega prepleta, ki je še najbolj podoben žičnemu prepletu počenega keramičnega lonca. Gradbinci so s tem posebnim delom lahko začeli šele po 15. juniju, ko je gledališče končalo s predstavami na velikem odru. Zelo zahtevna dela, ki so zaradi krušljivosti starega gledališkega zidovja tudi nevarna, morajo biti končana do sredine septembra, sicer ne bo mogoče začeti z redno gledališko sezono.

Do takrat bodo gradbena dela morala napredovati tudi tako daleč,

da bo izdelan nov zasilni izhod za občinstvo in za gledališnike iz stare dvorane in starega odra tudi na zahodno stran v smer gradbišča. Brez tega bi ne bila zajamčena zadostna varnost. Zastal bi začetek sezone in tudi Borštnikovo srečanje bi postalo v normalnem roku vprašljivo.

Marljivost gradisovih gradbincev pa daje trdno upanje, da bodo tudi tokrat kos zastavljenim rokom. V letošnjem septembru bomo gledališni gledalci že v varnejši gledališki stavbi. Protipotresno zavarovanje bo do takrat končano na najbolj načetem zahodnem delu gledališkega zidovja. Ostale stene bodo prišle na vrsto v naslednjih etapah obnove in izgradnje.

KAJ VSEBUJE NOVI SEVEROZAHODNI TRAKT GLEDALIŠČA?

V novem traktu, ki pomeni prvo etapo gradnje in obnove gledališča, bodo predvsem novi prostori za gledališke izvajalce. V njem bodo vse garderobe za igralce, pevce, soliste, pevce zboriste, baletne soliste in zboriste, za moške in ženske orkestraše ter za odrsko-tehnično osebje. Novi trakt ima tri kletne etaže, ki segajo v globino nad 16 metrov. Na dnu je atomsko zaklonišče in skladišče prospektov. Razen tega so v kletnih prostorih še veliko priročno skladišče kulis, pralnica in likalnica kostumov, prostori za razne inštalacije kot so kurilne in prezračevalne naprave itd. ter okrepevalnica za gledališnike. Trakt bo imel šest

nadstropij. V teh bodo razen garderob še krojaška in šiviljska, čevljarška in tapetniška, električarska in rekviziterska delavnica, velika montažna dvorana za kulise, več dvoran za orkestralne, baletne in dramske vaje, korepetitorske sobe in ateljeji kostumografov ter snenografov. Za gledališke potrebe bo tu urejen tudi manjši tonski študij.

Vsi ti prostori v obliki kopita odajajo bodoči veliki oder s pododjem in nadodriščem, ki bo v tej etapi tudi že zgrajen v surovem stanju in bo tudi že dobil svojo streho. Njegovi obodni zidovi so namreč hkrati zunanje nosilne stene garderob in drugih prej naštetih prostorov. Nov veliki oder pa v tej etapi še ne bo dobil specifične odrsko-tehnične opreme. Ta bo potrebna šele po dograditvi nove velike dvorane po letu 1985. V celoti obsega prva etapa gradnje in obnove gledališča približno eno tretjino celotnih načrtovanih gradbenih in obnovitvenih del, ki pa so razdeljena na štiri etape.

Razdelitev na etape je bila nujna ne samo iz finančnih razlogov. Ves čas gradnje je namreč treba zagotoviti vsaj kolikor toliko redno delo dramskega, opernega in baletnega ansambla, ki skupaj šteje 256 ljudi. Ne gre, da bi tolikšno število ljudi ostalo brez rednih delovnih možnosti. Še manj pa je mogoče pustiti mariborsko občinstvo dalj časa brez gledališke dejavnosti. Etapna izgradnja je zamišljena tako, da bo zgoraj opisani namen dosežen.

Juro Kislinger

Marija Zajc upokojena

Kovinski obrati slovimo po tem, da imamo v svojih vrstah najstarejši kader. Sedaj pa se nam te vrste redčijo.

3. 9. 1946 se je zaposlila pri nas Zajc Marija in ostala zvesta vse do danes. Kljub temu, da je bila vse skozi pri Gradisu je bila njena pot pestra.

Začela je kot delavka na stavbi Litostroja in kaj kmalu zatem pričela delati v pisarni S svojim delom je dokazala svojo marljivost, in je vse skozi napredovala. Leta 1962 je prišla v takratne »Centralne obrate«, kjer je ostala do upokojitve.

V nekaj stvkih strnjena pot je bila dolga in polna življenjskih izkušenj.

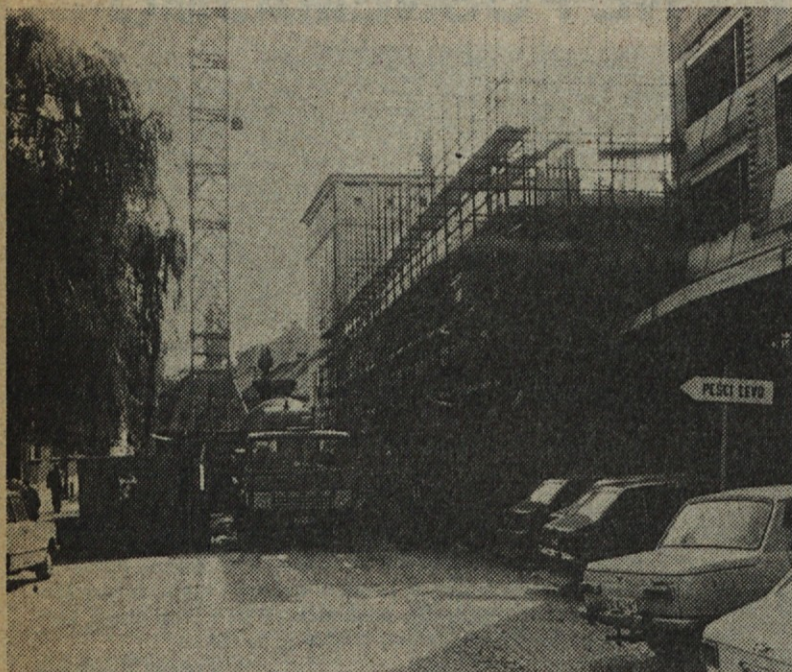
Marija, danes, ko odhajate v pokoj vam vsi želimo, da bi čas, ki je pred vami preživel prav tako, kakor ste si ga zaželeli in zamislili.

In kaj naj rečemo za konec? Zahvaljujemo se vam za ves trud, ki ste

ga vložili v 35 letih s svojim delom pri izgradnji in napredovanju Gradica.

Kolektiv KO Lj.

Končana je tretja plošča za SNG v Mariboru

Novice iz gradbeništva

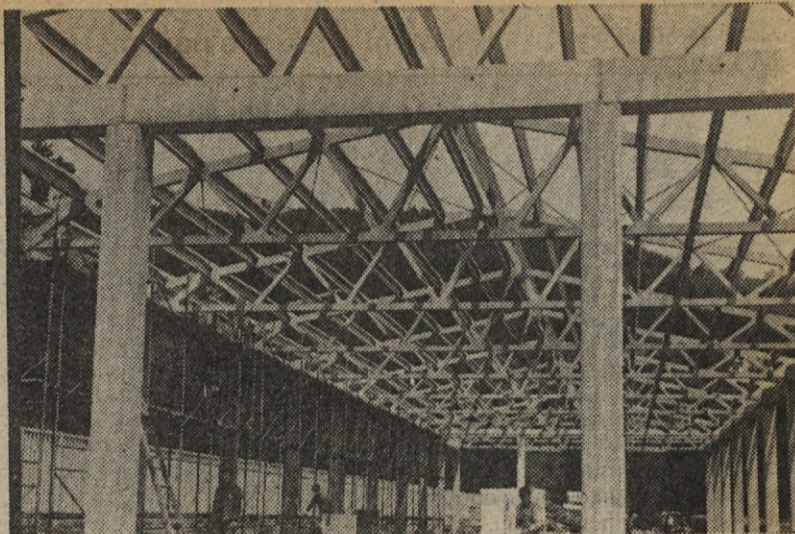
ZANIMIVI PODATKI O NAJVEČJEM LETALIŠČU NA SVETU

V majski številki Gradisovega vestnika smo med novicami iz gradbeništva objavili tudi vestičko o največjem letališču na svetu, ki stoji v bližini Džede v Saudovi Arabiji. Sedaj pa objavljamo še nekaj zanimivih podatkov o tem letališču. Letališče so poimenovali »Kralj Abdul Aziz«, na njem pa bodo pristajala predvsem letala, ki v Meko in Medino prevažajo romarje iz vsega muslimanskega sveta. O velikosti letališča govori tudi podatek, da ga je sedem let gradilo 11.000 delavcev in več kot 2500 inženirjev in tehnikov iz 35. evropskih in azijskih držav. Ta »čudež sodobnega letalstva«, kot so letališče poimenovali, je sestavljeno iz štirih letališč: eno je za domač letalski promet, drugo za mednarodni promet, tretje je namenjeno muslimanskim romarjem, četrto pa izključno kraljevski družini Saudove Arabije. Streha tega četrtega letališča je iz čistega bakra, zidovi pa iz belega italijanskega marmorja. Vsako od teh štirih letališč ima tudi lastno džamijo.

Letališče v Džedi je danes največji zaprt prostor v svetu saj je za četrtino večje od ameriškega ministrstva za obrambo, znanega Pentagona, ki je do sedaj držal ta primat. Ena od značilnosti novega letališča je strešna konstrukcija, ki je sestavljena iz 210 stiliziranih puščavskih šotorov, iz enega samega razloga, da bi se romarji počutili kot doma. V različnih službah na letališču je zaposleno 20.000 ljudi, ki bodo iz tega letališča, ki je stalo 5 milijard dolarjev odpremilo letno čez 8 milijonov potnikov.

BETON IZ GLINE IN PEPELA

Strokovnjaki termoelektrarne »Nikola Tesla« v Obrenovcu so ugotovili, da se ogromne količine odpadnega pepela, ki nastane pri zgoznavanju lignita, lahko uporabi kot surovina pri proizvodnji betona in betonskih izdelkov. Ugotovili so, da ta pepel, katerega termoelektrarna »proizvede« letno 3000 ton, ima lastnosti naravnega peska in se s posebno tehnologijo lahko uporabi pri izdelavi ene vrste betona, ki predstavlja mešanico pepela in gline. Beton narejen po tem postopku, razen tega da je cenejši, ima še neka-

Gradnja je v polnem zamahu

tere druge prednosti pred klasičnim betonom, precej je lažji, bolj odporen in je tudi dober izolator. Prve poizkuse s tem pepelom je naredil beograjski »Komgrap«, ki že izdeluje opeke in betonske bloke. Da pa bi se ta pepel uporabljal še v večji meri bo potrebno uvesti novo tehnologijo, za katero bo potrebno dodatno investiranje. Eno je vendarle sigurno, pravijo strokovnjaki, da se bo vlaganje v novo tehnologijo zelo hitro obrestovalo, tako termoelektrarni, kot tudi tistim gradbenim po-

djetjem, ki so zainteresirana za to novost in so pripravljena združevati sredstva.

ZIDAVA BREZ MALTERA

Z željo, da izpopolni tehnologijo in skrajša gradbene roke, je eno podjetje na švedskem pred kratkim naredilo nov tip betonskih blokov, s katerim se lahko zida brez uporabe malterja. Ti bloki so narejeni s pomočjo posebnih preciznih strojev, ki zelo natančno naredijo na blokih kanalčke s katerimi se bloki sestavljajo pri zidavi. Tako sestavljen zid se pošprica s poliuretansko peno, ki zapolni še preostale luknjice in obenem služi kot zelo dober izolator.

PRVI JUGOSLOVANSKI HOTEL OGREVAN S POMOČJO SONČNE ENERGIJE

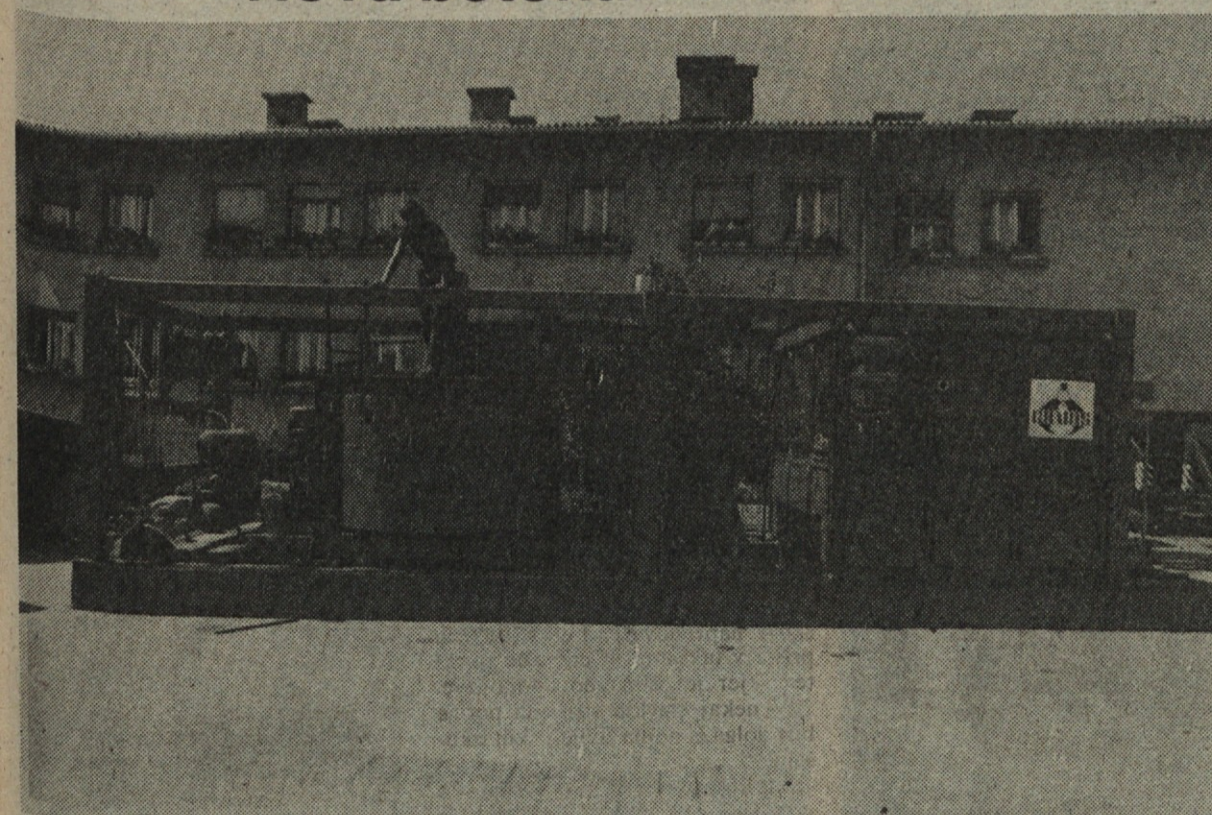
V Sutormu stoji prvi jugoslovanski hotel ogrevan s pomočjo sončne energije. Hotel je odprt junija letos in ima kapaciteto 76 postelj. Zanimivo je, da so vse sobe obrnjene proti morju. Solarne celice, ki bodo zbirale sončno energijo in s pomočjo nje ogrevale hotel, so vgradili strokovnjaki delovne organizacije »Šinvoz« iz Zrenjanina, ki se zadnje čase vse bolj uveljavlja kot proizvajalec opreme za ogrevanje zgradb s pomočjo sončne energije.

VELIKANSKI SILOS ZA ŽITO V TAKOVU

Zagrebska gradbena delovna organizacija »Tehnika« je avgusta letos dogradila v Takovu velikanski silos za žito, kapacitete 12.000 ton žita. Silos je bil zgrajen v enem letu, vrednost opravljenih del pa znaša 60 milijonov dinarjev.

Č. P.

Nova betonarna SB 1000

Poleg že znanih betonarn, ki jih izdelujejo na naših Kovinskih obratih v Ljubljani so sedaj naredili novo betonarno SB 1000/50. To je betonarna kapacitete 50—60 kubičnih metrov betona na uro. Na Kovinskih obratih so jih začeli izdelovati zato, ker se je že dalj časa na našem trgu čutila potreba in povpraševanje po betonarnah take kapacitete.

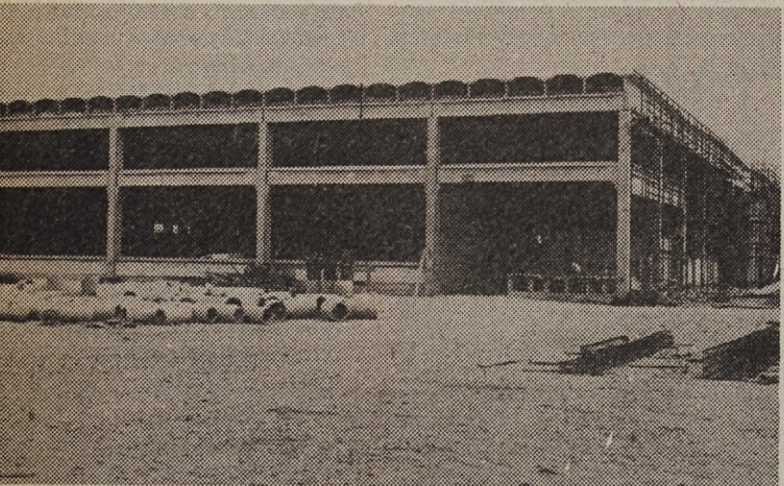
F. Rakun

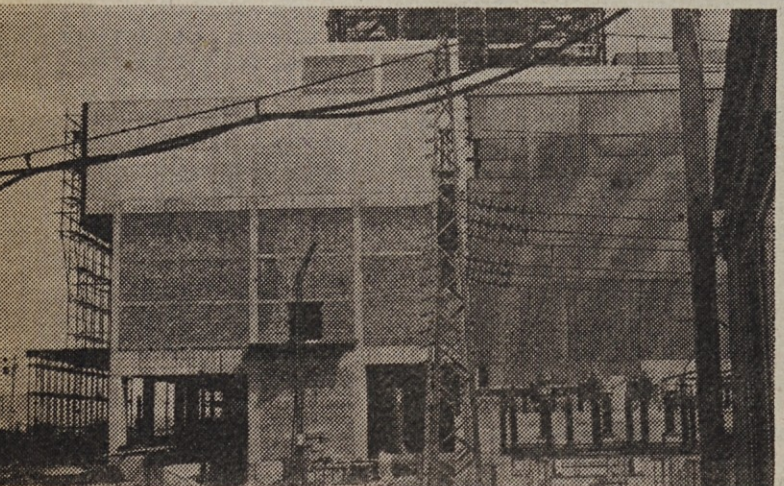
Pred našimi skupnimi službami stoji Tehnični center Ljubljanske banke

Gradnja stolpnice Y1 v Novih Jaršah

Gradbeno bo nova tovarna opreme in strojev končana 29. novembra

Gradnja druge faze Toplarne

Gradisov gradbišča v Ljubljani

V pričujoči številki želimo podati sliko naših gradbišč v Ljubljani, saj celovitega pregleda nad gradisovim delom v Ljubljani nismo podali že precej časa.

Iz fotoreportaže, ki je ob tem nastala je razvidno, da v Ljubljani nimamo malo gradbišč po drugi strani pa tudi to, da je večina gradbišč že v zaključni fazi in da bodo objekti dokončani že letos oziroma v začetku prihodnjega leta.

Na Šmartinski cesti, pred gradisovimi skupnimi službami gradimo **Tehnični center Ljubljanske banke**. Delavci tozda GE Ljubljana okolica že počasi zaključujejo z deli.

Stanovanjska gradnja v soseski MS 12/2 tudi že gre proti koncu. Delavci tozda GE Ljubljana okolica gradijo dve stolpnici Y 1 in Y 2, delavci celjskega tozda pa zaključujejo

z deli na podkivah v bežigradskem delu te soseske.

Gradnja nove **tovarne gradbene opreme in strojev** v moščanski industrijski coni MP — 3 tudi lepo napreduje. Predvideno je, da bodo gradbena dela končana do 29. novembra letos, potem pa bodo morali delavci Kovinskih obratov na novo lokacijo preseliti stroje in nakupiti nekatere nove, da bo v novi tovarni začela proizvodnja po novem tehnološkem procesu.

V Mostah gradimo tudi **drugo fazo toplarne**, ki sodi med prioritete objekta slovenskega elektro-gospodarstva. Gre za povečanje kapacitet toplarne, saj bo v novi stolpnici nameščen generator moči 50 MW.

Poslovni center Slovenijalesa gradijo delavci dveh tozdov, GE

Ljubljana in GE Jesenice. To je eden največjih poslovnih stavb, ki se sedaj gradijo v Sloveniji, saj bo v njej zaposleno okoli 1.800 delavcev Slovenijalesa, ki so sedaj dislocirani na različnih krajih Ljubljane. Trenutno se izvajajo vglavnem obrtniška in inštalacijska dela. Tudi gradnja **Zahodne obvoznice** gre proti koncu, saj bo v kratkem otvoritev te, za ljubljanski promet tako pomembne prometnice. Na obvoznici je naš tozd Nizke gradnje iz Maribora zgradil največji nadvoz pri Dolgem mostu, tozd GE Ljubljana pa še tri manjše nadvoze.

Za **Iskro** gradijo delavci tozda GE Ljubljana okolica manjšo halo, ki predstavlja drugo fazo razširitve obrata mikroelektronike. Hala bo dograjena do konca leta, obstajajo

pa možnosti za graditev vsaj še ene take hale na istem območju, to je v Stegnah v Šiški.

Blagovni center Mercator za Bežigradom je skoraj popolnoma zgrajen. Preostala je samo še zunanja ureditev, saj bo objekt v kratkem predan uporabniku.

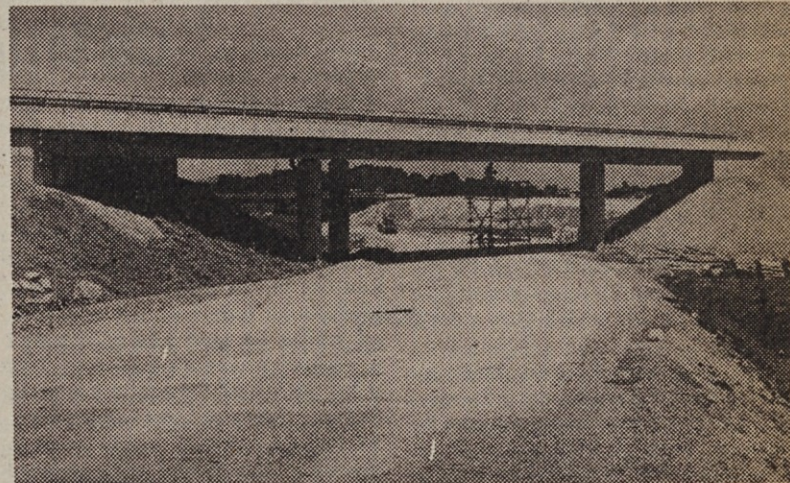
V polnem zamahu pa so dela na **Onkološkem inštitutu**. Po končani prvi A fazi se sedaj dela na prvi B fazi. Gradnja napreduje tako hitro, kakor priteka denar.

V središču mesta sta gradbišči **Kulturnega doma Ivan Cankar** in **Ploščad Borisa Kraigherja**. Gradnja prvega že gre proti koncu, saj del doma že eno leto obratuje, na Ploščadi Borisa Kraigherja pa se je začela gradnja druge faze.

C. Pavlin

Poslovna stavba Slovenijalesa

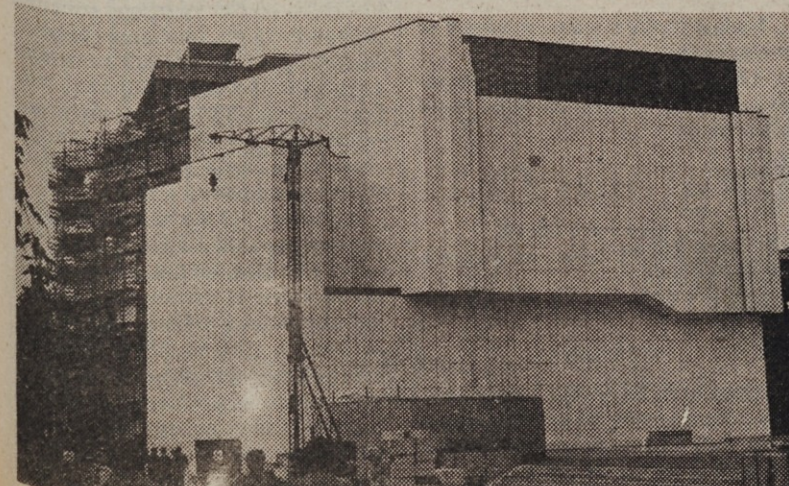
Eden izmed treh manjših mostov na zahodni obvoznici

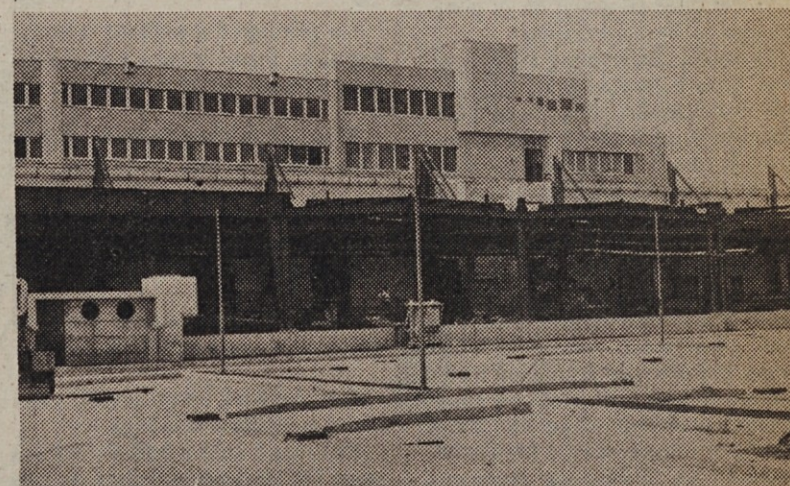
Gradnja hale za Iskro — mikroelektroniko

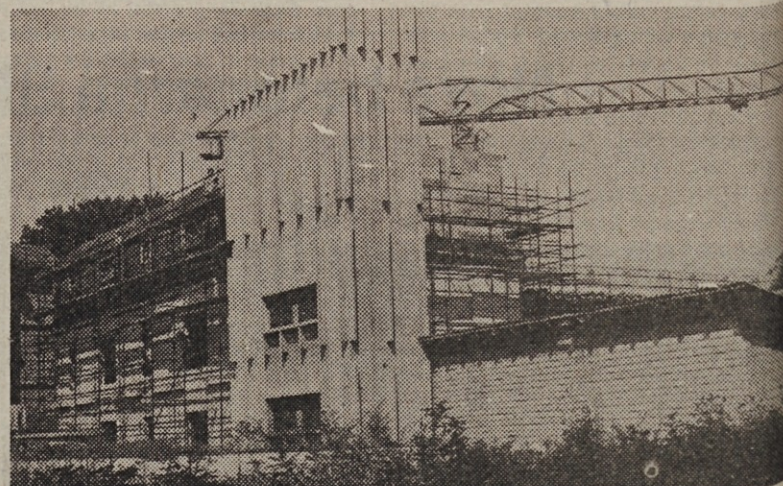
Betoniranje plošče druge faze gradnje Ploščadi Borisa Kraigherja

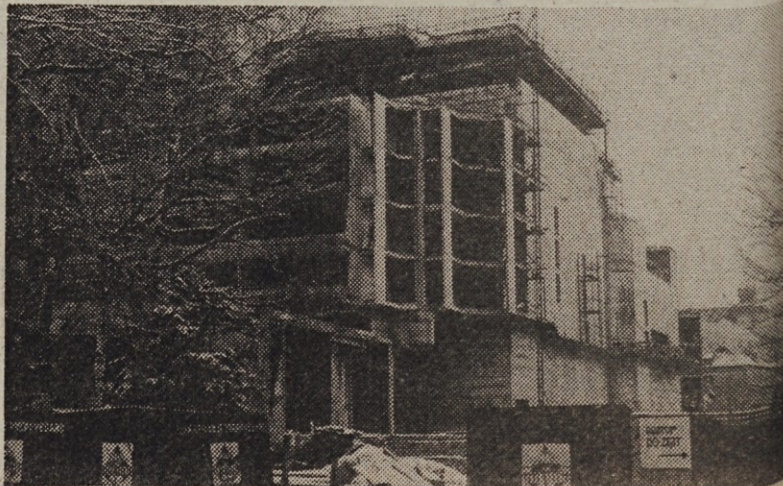
Tudi dela na Kulturnem domu Ivan Cankar že gredo proti koncu

Blagovni center Mercatorja je zgrajen

Gradnja 1B faze Onkološkega inštituta je v polnem zamahu

Kulturni dom Ivan Cankar je v zaključni gradbeni fazi

Želje veće od dohodka

Polugodišnji rezultati poslovanja privrede, koje je upravo saopštila Služba društvenog knjigovodstva Jugoslavije, potvrdili su da je postavljeno sa starom praksom — troši se više nego što je zaradjeno. U toj činjenici se mogu tražiti mnogi uzroci inflacije koja nagrizala inače uspešno poslovanje privrede u celini.

Pokazatelji privrednih kretanja uglavnom se kreću u okvirima Rezolucije o društveno-ekonomskom razvoju za ovu godinu — industrijska proizvodnja u prvih šest meseci ove, u odnosu na isti period prošle godine, veća je za 4,3 odsto, a produktivnost rada u ovom periodu povećana je za 1,3 procenat. Jedino odstupanje od Rezolucije zabeleženo je u spolnotrgovinskoj razmeni — izvoz je realno povećan za tri, a uvoz smanjen za jedan procenat. Finansijski rezultati poslovanja privrede, takodje su očekivani s obzirom na visok rast cena. Ukupan prihod povećan je za 48, a dohodak za 42 odsto.

Iza ovih visokih cifara kriju se međutim mnoge slabosti u raspodeli. U čitavom tom lancu, najkraćih rukava ostala je privreda, jer je odnos između dohotka kojim raspolazu organi i organizacije van OOUR-a i sredstava radnih kolektiva, ostao približno isti kao i u prvom polugodištu minule godine. Nije, dakle, došlo do očekivane preraspodele u korist privrede, mada je na početku godine, u prva tri meseca, bilo nekih znakova da će, napokon, veći deo dohotka ostajati u radnim organizacijama. Izdaci za opštedruštvene i zajedničke potrebe povećani su čak za 39 procenata, a kamate, na primer, iznose oko 56 milijardi dinara, što svedoči o izuzetnoj zavisnosti privrede od banaka.

Ipak, deo dohotka o kome odlučuju radnici racionalnije se deli. U kolektivima je povećana briga o akumulaciji — u ovom periodu, izdvajanja za akumulaciju prve povećana su za 2,8 procenat, a radnici su bili štedljiviji i u raspodeli ličnih dohodaka jer su mogli da ih povećaju za još četiri procenta.

Iz Službe društvenog knjigovodstva stiglo je, istovremeno, upozorenje o zabrinjavajućem rastu gubitaka u privredi koji su za pola godine dostigli oko 30 milijardi. U preko 2.600 osnovnih organizacija udruženog rada sa 503.000 zaposlenih gubici su porasli za čitavih 84 odsto. Na izrazito povećanje gubitaka dobrim delom uticalo je enormno povećanje gubitaka samo u jednoj industriji — u nafti, gde je manjak dostigao 5 milijardi. Gubitaši imaju delom opravdanje za gubitke u objektima u okolini. Međutim, najveći deo finansijskog neuspeha zavisio je od njihovih samih. Kako se

moglo desiti da se u kolektivima sa rekordnim gubicima isplaćuju najveći lični dohoci? Prosečan lični dohodak u proizvodnji derivata nafte, recimo, iznosio je za šest meseci 12.244 dinara, a to je za 36 procenata više od proseka cele industrije.

Služba društvenog knjigovodstva je pravovremeno upalila »crveno svetlo«. Sada je na kolektivima sa

gubicima da preduzmu mere koje će ih ponovo postaviti na čvrste noge.

Prema Zakonu o sanaciji i prestanku organizacija udruženog rada mnogo posla na smanjenju gubitaka leži i na društveno-političkim zajednicama, jer Zakon tačno precizira šta je sve čija dužnost da radi u trenutku kada radna organizacija počinje da poka-

zuje finansijski manjak. U složenom poslu saniranja gubitaka takodje je veoma važno da se uspostavi finansijska disciplina i da se pravovremeno izvršavaju međusobne obaveze. Međutim, finansijska disciplina, prema analizi Službe društvenog knjigovodstva, znatno je oslabilala.

M. Dundjerović

Zaštita na radu ne sme da bude na drugom planu

Mada traženje rešenja za aktuelne probleme zaštite životnog standarda radnika s razlogom predstavlja jedan od najznačajnijih zadataka koji se pred društvom nalaze u ovom trenutku, ima još pitanja vezanih za položaj zaposlenih koja nikako ne bi smela da se nadju u drugom planu. Jedno od njih odnosi se na zaštitu na radu gde ni izdaleka nije urađeno sve što je moralo da se učini. Po oceni Saveznog komiteta za rad, zdravstvo i socijalnu zaštitu, izrečenoj ovog leta, zaštita na radu još nije u skladu sa društveno-ekonomskim položajem radnih ljudi u našem društvu i materijalni moguć-

nostima udruženog rada. Najviše zabrinjava porast broja smrtnih slučajeva, povreda na radu i profesionalnih oboljenja.

Inspektori rada su prošle godine u organizacijama koje su kontrolisali utvrdili blizu 100 hiljada raznih nedostataka. Uočeno je da se radi o prostorijama bez dovoljno ventilacije, da orudja za rad i uređaji često nemaju zaštitnu opremu, kao i da radnici ne dobiju ili ne upotrebljavaju lična zaštitna sredstva. O zagađenosti prašinom, parama i gasovima nisu pravljeni precizni podaci, ali je utvrđeno da je ona vrlo rasprostranjena. Isto važi za buku i

razna zračenja.

Sve to je »kumovalo« povećanju broja invalidskih penzionera za blizu 39 hiljada u 1980. godini, tako da ih u Jugoslaviji sada ima 570 hiljada. Nije malo ni onih koji su zbog narušenog zdravlja prešli na takozvana beneficirana radna mesta. I ako ukupan broj povreda lani (299.850) nije bio veći nego 1979. godine, to ne sme da bude ohrabrenje, jer je cifra i dalje vrlo visoka.

Uzroka ovakvog stanja ima više, što znači da ono može da se poboljša samo zajedničkom akcijom više subjekata. Na prvom mestu mora da budu organizacije udruženog rada i sindikata. Rezultati rada ne smeju biti ispred brige za čoveka-proizvođača. Svaka nova ideja u korist stvaranja boljih radnih uslova za zaposlene sigurno će doprineti i ostvarivanju planskih zadataka, što znači da se takav napor ne može posmatrati izolovano.

Sigurno je, takodje, da i inspekcij-ski organi moraju poštiti kontrolu u radnim kolektivima, kako bi se odredbe iz samoupravnih akata o zaštiti radnika na poslu sprovedile, a ne ostajale mrtvo slovo na papiru. U Saveznom komitetu istaknuto je da bi valjalo omenjati i neke propise koji bi otvorili veći prostor za akciju inspektora. I ne samo to. Rečeno je, istovremeno, da je neke zakonske norme pregazilo vreme, što znači da i tu treba izvršiti potrebne izmene i prilagodjavanja. Ima ideja i kako da se poboljša rad lekara i ambulant koji brinu o zdravlju radnika i mišljenja da bi i SIZ-ovi zdravstvenog osiguranja morali da budu mnogo aktivniji u borbi za širenje zdravstvene preventive.

Konačno, valjalo bi ubrzati dogovaranje republika i pokrajina o zajedničkim osnovama zaštite na radu, što proizlazi iz suštine zajedničkog jugoslovenskog tržišta. Dešava se, na ime, da zbog različitih republičkih i pokrajinskih propisa o zaštiti na radu radne organizacije koje vrše poslove i van svoje republike nailaze na poteškoće. U tom slučaju je sporno i koje su inspekcijske službe kompetentne.

Jovo Vuković

Zapisi u ofsajdu

U fudbalu nam baš nije potrebno pomeranje vremena i časovnika. I kad se utaknice igraju u isto vreme videli smo — koliko je sati.

Mreže sada miruju, transfer liste piruju.

Mora da je nešto raštimovano u našem fudbalu kad prve pištaljke tako lako postaju — trube.

Sada će mnogi igrači da promenu klupske boje. Molimo dinar da to vreme ne pocrveni.

I u plivanju i u fudbalu važan je rad nogu. Samo što je u fudbalu kasnije mnogo važniji rad prstiju.

Mnogo kukolja u fudbalu. Nije ni čudo koliko se radi ispod žita.

Sportski lekari na grudnoj muci. Oni drže stetoskop a njihovi krampon-pacijenti milione u ruci.

Vrhunski profesionalci znaju za prolazno vreme i u prelaznom roku.

Crni fondovi, crna savest, problemi sa ljudima u crnom.

Pa i nije u našem fudbalu baš sve crno. Oči navijača pobeše da vide na terenu bar jednog — dimničara.

Turističke meditacije

KOPABAKANA

Mi nemamo Kopabakanu. Ali znamo da za šum mora treba kopati punih jedanaest meseci.

BOLEST PUTOVANJA

Neki i za bolest putovanja pro-našli imunitet.

Kažu, dok ti je u džepu putni nalog nikada ne ljulja.

DOHODOVNI DANI

Nailazi toplotni udar, povucite se u hladovinu.

Ali ne sastavljajmo mnogo dohodovne dane — može da bude vruće ispod nogu.

IZLET

To sam znao i pre izleta. Posle »vinske ture« na kovertu-slavinu.

PONUĐA

Hoćemo da turistička i ugostiteljska ponuda bude bliže udruženom radu. Pa i jeste — svega dva koraka od radnog mesta do bifenceta.

Pera Srećković

Iz ustaničkih dana

Kočevski rog

Kočevski Rog ima poseban značaj za Sloveniju, naročito u vremenu Narodnooslobodilačke borbe naroda Slovenije. Ova planina je u svojim šumama krila partizane i pružala im veoma pogodne uslove za borbu sa neprijateljem tokom čitavog ustanka. Po skrivenim delovima i nepristupačnim predelima ove planine mnogi ranjenici su se izležili u partizanskim bolnicama. Kočevski Rog je pružio azil i vrhovnom vojnom i partijskom rukovodstvu Slovenije, itd. itd. Ali, da idemo redom, i da istaknemo samo ono najvažnije...

— Kočevski Rog još u prvoj godini ratovanja — u prvoj zimi ustanka 1941/1942. godine primio je na zimovanje u svojim šumama prve partizanske borbene grupe i čete iz Dolenjskog i Bele krajine.

— Neprijatelj je češće i u Sloveniji preduzimao akcije gonjenja slovenačkih aktivista. Bežeći ispred hajki neprijatelja oni su se sklanjali u šumama Kočevskog Roga. Tu su nalazili skloništa i aktivisti Oslobođilne fronte Slovenije i iz drugih krajeva Slovenije, u vreme obimnijih ofanzivanih dejstava neprijatelja.

— Na Kočevskom Rogu se smestio i partijsko i vojno rukovodstvo ustanka Slovenije, njihovi centralni organi, ustanove i institucije. Treba reći da su Glavni štab NOV in PO Slovenije i CK KP Slovenije odavde rukovodili ustankom u toku 1942. godine i od leta 1943. do zime 1944/1945. godine.

— Kočevski Rog obiluje teško pristupačnim i skrivenim mestima. Na takvim mestima još od početka ustaničkih borbi u Sloveniji izgrađen je čitav niz partizanskih bolnica u kojima su se od 1942. godine do kraja rata ležile hiljade ranjenika i bolesnika. Neke bolnice su ostale neotkrivene od neprijatelja do kraja rata.

— U nedrima Kočevskog Roga 1943. godine izrasta najveći sistem partizanskih radionica i pogona kao onaj u Starim Žagama i njemu sličnim. Na tom terenu izrasta i partizanska tehnika, partizanske štamparije itd.

— Na Kočevskom Rogu se stvaraju i slobodne teritorije kao deo velike slobodne teritorije u Dolenjskom.

Kočevski Rog je tokom ustanka često služio polazna osnovica za dejstvo i izvođenja operacije prvih slovenačkih partizanskih brigada 15. divizije i 7 korpusa NOVJ.

— Na Kočevskom Rogu su se vodile i ogorčene borbe kao ona:

— avgusta meseca 1942. godine u takozvanoj — Roškoj ofanzivi — koja se izvodila od 14. do 23. avgusta 1942. godine i bila najsudbonosnija etapa velike italijanske ofanzive u Ljubljanskoj pokrajini. Ovom akcijom Italijani su hteli da pročešljaju i očiste područje Kočevskog Roga od partizana. Neprijatelj nije imao uspeha. Ali u toj akciji imao je nezgoda i Glavni štab NOV in PO

Slovenije sa svojim delovima. Posle 23. avgusta centralno rukovodstvo ustanka Slovenije pokušava da se probije sa Kočevskog Roga na kome dejstvuju Italijani, ali 26. avgusta kod sv. Petra razbijen je na dva dela, ali su se oba dela uspela izvući iz okruženja. U toj italijanskoj ofanzivi i partizani su pretrpeli određene gubitke — ali okupator nije uspeo da postigne svoj cilj.

— Borbe su se na Kočevskom Rogu vodile i u sklopu — jesenje nemačke ofanzive koja se je odvijala u Sloveniji i Hrvatskoj od 25. septembra do 12. oktobra 1943. godine. Cilj ove ofanzive Nemaca je bio — uništiti slobodnu partizansku teritoriju koja je stvorena posle kapitulacije Italije u Sloveniji i primor-

skim delovima Hrvatske i da spreči eventualno iskrcavanje savezničkih snaga na severni Jadran. Nemci nisu uspeali u svom poduhvatu.

— Na Kočevskom Rogu vodjene su borbe i u završnim operacijama za oslobodjenje zemlje koje su vodile jedinice VII korpusa NOVJ marta i aprila meseca 1945. godine.

Kako se iz svega što smo izložili, Kočevski Rog je bilo mesto na kome su organizovane mnoge aktivnosti, mesto odakle se je dugo vremena rukovodilo ustankom naroda Slovenije, mesto odakle su počinjale mnoge borbene akcije partizana itd. To govori da je ovo mesto imalo i ima posebno važnu ulogu u istoriji ustanka naroda Slovenije.

Sitnopsis

Niste sigurno čuli o Ibrahimu Sahmanu, službeniku iz Bijelog Polja. Njegov hobi je sitnopsis čime se bavi još iz učeničkih klupa, kada mu je za jednu školsku godinu bila dovoljna samo jedna sveska za sve predmete. On toliko sitno piše da je to začudjujuće! Evo, šta je, na primer Ibrahim i na čemu i doskora napisao. Da spomenemo samo neke njegove, da kažemo »podvige«.

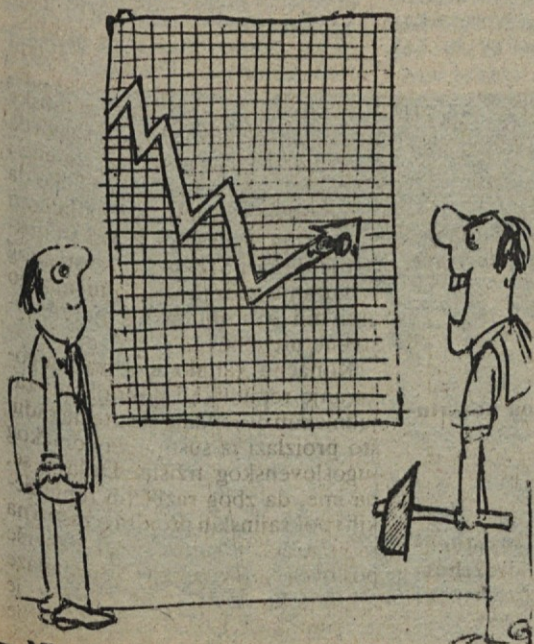
Uspeo je, na parčetu hartije 14 x 4,5 santimetara veličine da prepíše ceo Statut SKJ. Ustav Naše zemlje, onaj iz 1946. godine ispisao je na polutabaku veličine 27 x 21 santimetara. Na kutiji šibica Ibrahim je uspeo da ispiše celu narodnu pesmu

»Smrt majke Jugovića« a na listu hartije veličine 30 x 9,5 santimetara ceo »Gorski vijenac«. Sigurno je vrlo interesantno da kažemo da je ovaj sitnopolisac na zrnju kukuruza ispisao 40 reči a na zrnju pasulja ni manje ni više nego 200 reči.

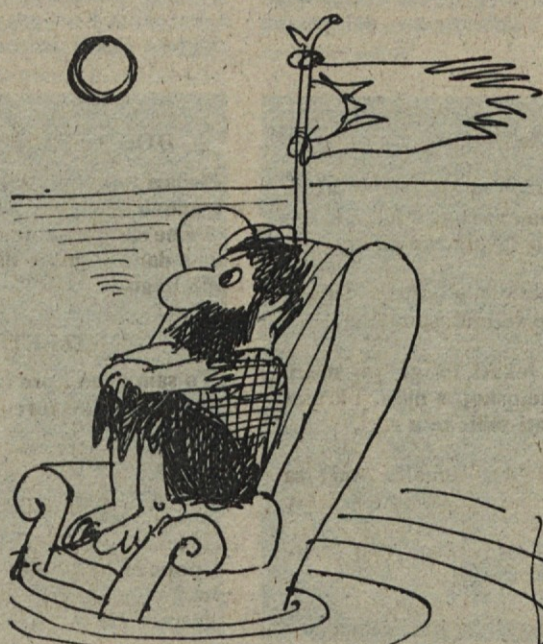
Kako piše nekoga interesuje? Piše običnim perom i mastilom. Pero izostrava žiletom i glanc-papirom a potom kali na vatri. Sada skoro uspeo je da na većoj dopisnici prepíše jedan ceo broj lista »Večernjih novosti« sa 22.152 reči zašto je potrošio skoro ceo svoj godišnji odmor. Interesantno, zar ne?!

Pripremio
M. Georgijevski

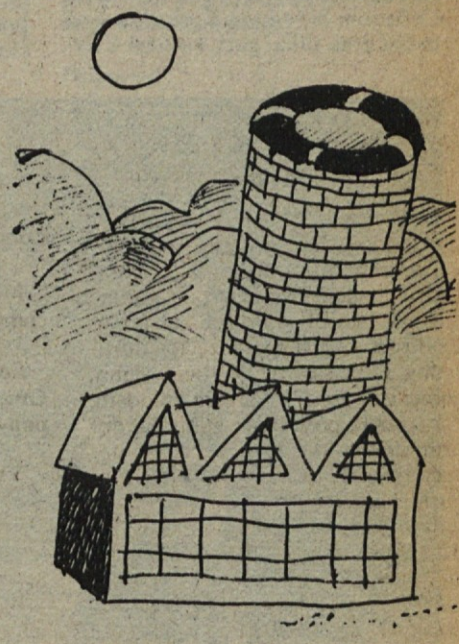
Humor

— Mi smo se končno stabilizirali...!

Brez besed

Brez besed

Dopust v počitniškem domu na Pohorju

Bilo je okoli poldan, ko sem se spuščal po travniku navzdol proti GRADISOVEMU DOMU, ki je streljaj oddaljen od zgornje postaje pohorske vspenjače. Čeprav je bilo sonce visoko nad mano je bilo vseeno čutiti prijetno svežino, ki jo nudijo tukajšnji gozdovi. Na pragu doma je stal upravnik Franjo in se prijazno smehljal. Kako tudi ne, ko pa ima sedaj polno gostov. Čez tisto »pravo poletje« je gostov manj, ker baje vsi »rinemo« na morje.

Čeprav dobro poznam dom, dobim znova in znova občutek, da skrbi osebe za njega kakor za svojo domačijo. Lepo urejeno okolje, pa tudi notranjost doma kaže podobo dobrega gospodarja.

Bil je ravno čas kosila, zato so bili gostje zbrani v jedilnici in že z njihovih obrazov sem lahko razbral, da se tukaj dobro počutijo. Počakal sem, da so pojedli, potem pa zaprosil simpatično družino ROJC iz Celja, da mi zaupa svoje vtise s tukajšnjega dopustovanja.

Naj jih najprej kar predstavim. Oče Emil, »nabavni« pri celjski gradbeni enoti, mama Dragica — frizerka, sin Jure ter hčerka Lučka. Prava slovenska družina. Mama Dragica, ki je bila prijetna sogovornica mi je brž pojasnila, da so letos že nekaj časa bili na morju, tukaj so sedaj le toliko, da se osvežijo.

Dolg čas jim sploh ni, saj pridno nabirajo gobe in maline, hodijo na krajše sprehode zvečer pa gledajo televizijo, igrajo, karte ali kakšne druge igrice.

»Ne vem, ali naši ljudje ne vedo za GRADISOV DOM, da se ga tako malo poslužujejo? Predvsem nam Celjanom bi še kako koristil ta svež in čist zrak tukaj gori, ko nam CIN-

KARNA tako onesnažuje zrak. Tukaj pa je tako lepo. Svežega zraka se naužiješ da je kaj. Lepa asfaltirana cesta, urica vožnje, pa si že sredi prelepih pohorskih gozdov. Ne morem in ne morem razumeti, da nas gradisovcev ni več tukaj,« je dejal oče Emil.

Kar malce preveč miru je po besedah sina Jureta tukaj. Le kdo bi mu to zameril, saj ima šele štirinajst let in taki fantje ljubijo ponavadi hrupno glasbo. Drugače pa je tudi on zadovoljen. Pogreša »samo družbo svojih vrstnikov, pa morda kakšno mizo za namizni tenis.

Hčerka Lučka mi je v en glas zagotavljala da je tukaj prelepo, ker se lahko »guga«. Ob koči sta namreč dve gugalnici, ki jih otroci in odrasli pridno koristijo. S hrano in osebjem, ki skrbi za dom pa so nadvse zadovoljni.

Kar ne morejo prehvaliti kako dobro jedo. S tukajšnjim osebjem so v teh letih odkar obiskujejo dom postali že pravi prijatelji. Kar težko jim je ko odhajajo. Še bodo prišli, pa čeprav samo za en dan. Ves čas razgovora je Lučko vleklo na gugalnico. Tam sem jo tudi slikal. Celotno družino Rojc pa sem ovekovečil na klopi pred domom, kjer so v teh dneh tolikokrat počivali.

Prijetno se je bilo pogovarjati z družino Rojc, še posebej pa je prijeten občutek za ljudi, ki skrbijo za dom, če vedo da so gostje zadovoljni. In Rojčevi so bili. Še bodo prišli na Pohorje, pa tudi druge bodo skušali prepričati, da je oddih take vrste potreben slehernemu delovnemu človeku.

Na klopi pred domom se je po kosilu nastavil soncu tudi možak, za katerega mi je upravnik dejal, da je pri GRADISU delal polnih trindvajset let in to od leta 1945 dalje. Z veseljem je ustregel moji prošnji, da se malo pogovoriva za GRADISOV VESTNIK.

V lepi čisti slovenščini se mi predstavi z imenom Aleksander KOVARNEK. Čeprav so po rodu iz ROMUNIJE, ga je pot zanesla po vojni k nam. Pri Gradisu je prijel za delo kot krojač, ter pozneje opravil kvalifikacijo za orodjarja. Polnih trindvajset let je bil zvest GRADISU in še danes se rad vrača v Ljubljano kjer ima še dosti prijateljev.

Z ženo ANO in dvema odraslimi otrokoma sedaj živi in dela v Nemčiji. Žena ima tudi največ zaslug, da obvlada slovenščino bolj, kot marsikateri pravi Slovenec. Tudi vnuki govorijo slovensko, čeprav so rojeni v Nemčiji. Ana Kovarnek je na to sila ponosna. »Pri nas doma v ULMU se govori in poje samo slovensko. Le za nujne bolj uradne zadeve uporabljamo nemščino. Tudi ona je bila nekaj časa pri Gradisu, zato sta sedaj toliko bolj ponosna in vesela, da preživljata dopust v GRADISOVEM DOMU. Pravita, da je tukaj čudovito in če jima bo zdravje dopuščalo se bosta še vrnila semkaj na Pohorje. Ne moreta prehvaliti pohorskih gozdov, miru ki vlada tukaj, pa seveda odlične hrane ter prijazno osebo od kuharic, natakaric in upravnika. Same pohvalne besede sta izrekla na račun doma. Sin Janez pa se je samo prijazno smehljal in mi dal vedeti, da tudi on tukaj uživa. Ko sem ga povprašal kaj pogreša tukaj oziroma če bi kaj

spremenil mi je odločno odkimal in dejal »Dom naj ostane takšen kot je, čist; prijazen in tako oskrbovan kot je, pa se bom še rad vračal, če mi bo le zdravje dopuščalo.«

Tako menijo gostje o našem počitniškem domu na Pohorju. Kaj pa pravijo ljudje ki skrbijo za dom?

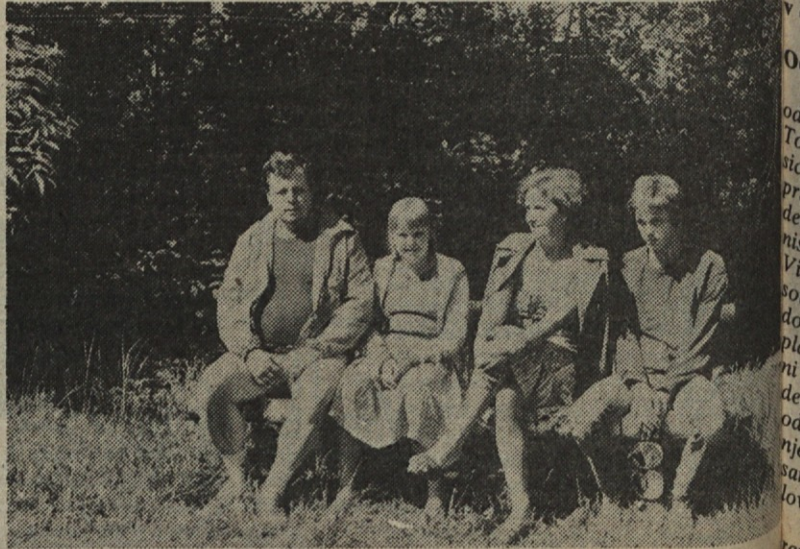
Upravnik Franjo meni: »Sedaj je veselo, ker je dosti gostov. Skušamo jim ustreči, če se le da. Z hrano ni problema. Jedilnik sestavimo po sestavi gostov. Sedaj že toliko poznamo naše goste, da jim skoraj zmiraj ustrezemo. Seveda, sedaj delamo cele dneve, cele dneve, toda nadar nimamo. Ure pač koristimo. Delo imamo razporejeno tako, da vsi delamo vse. Na domu tudi peremo in likamo sami. Sedaj nas je tukaj šest. Poleg mene so tukaj še Zofka Belna, Štefka Leber, Boža Malašič, Milica Fajfer, ter Marija Vnuk. Vsi delo dobro razumemo, če pa je kaj narobe pa naj gostje sami povedo. Gostje so povedali svoje. Povedali so same pohvalne stvari. Pa ne, da bi hvalili kar tako. Res je tukaj na Pohorju izredno lepo. Še kavico, ki sem jo naročil so mi okrasili z lepim travniškim cvetom. Pa ne samo meni. Taka je tu gori navada. Sicer majhna pozornost, ki pa je pohvale vredna. Osebe doma si želi izboljšati še to in ono, seveda vse v okviru finančnih možnosti. Toda že dom tak kot je, je v ponos Gradisu. Le škoda, da gradisovci ne koristimo še v večji meri.

Morda se bo po tem sestavku le še kdo odločil in se podal z avtom, gondolo ali peš na višino 1000 m. Pridite in se sami prepričajte o tem kaj sem napisal.

Franjo Štromajer

Aleksander Kovarnek z ženo Ano in sinom Janezom

Družina Rojc iz Celja

Aktivnost in odgovornost mladincev

V različnih krogih je (ne) aktivnost mladih različna od ustanov, DO, KS in občin — tej (ne)aktivnosti so botrovali različni vzroki kot so: Slaba organizacija mladinskih organizacij, neaktivnost vodstva OOZSM, slaba izobrazba in izkušnje članov v vodstvu OOZSM. Pogoji za uspešnost delovanja, kot so: prostori, finančna sredstva in čas so različni po posameznih OO, skupnostih in občinah, vendar to ni glavni vzrok za slabo delovanje in aktivnost OO in posameznikov.

Eden od glavnih vzrokov je tudi skrajna neodgovornost večine mladih. Lahko rečemo, da se večina mladih nezaveda ali se noče zavedati kakšno vlogo imajo in koliko so odgovorni sami sebi, družbenopolitičnim organizacijam in družbi.

Večkrat se tudi sliši, da mladim ne zaupajo in njihove predloge premalokrat sprejmejo, vendar obstoja vprašanje ali so mladi v OO aktivni, delovni in zanesljivi in ali svoje predloge in zahteve postavljajo na trda tla. Ker ta vprašanja niso rešena in ni povsem jasno — kdo komu naj pomaga in kaj je čigava naloga — je večina mladih neaktivna (izolirana)

in se udeležijo edino kakšne športne ali kulturne manifestacije.

Ne zavedamo se tudi, da so podlaga za uspešno delo na vseh področjih — prvo delo v DO, ki se pa obratno obrestuje. Ta nezainteresiranost večine mladih utruja tiste mladince(ke) kateri bi radi delo premaknili vendar preveč časa zgubijo — prav zaradi te neaktivnosti drugih.

Če vsaki član OO — nekaj razmisli o delu, je to pozitivno, če pa pomaga pri delu in organizaciji drugim, je veliko storil, kaj šele da sam dela, oziroma, da je direktno vključen pri delu in akcijah. Žal, smo se zadnji čas navadili da nam vedno nekdo servira kakšno akcijo na krožnik in tudi takrat se premišljamo, če bi se je lotili ali ne in če ne, bi bilo dobro, če bi vsaj znali ceniti tisto kar drugi storijo — organizirajo in podarijo svoj prosti čas. Za prosti čas, vedno pravimo, da ga nimamo in najdemo (ne)opravičljive razloge vendar ni tako, če pravilno planiramo dan, teden in tudi mesec, nam vedno ostane časa, ki ga lahko uporabimo za delo v OOZSM.

Moramo se zavedati, da sprehaja-

nje po mestu, poslušanje muzike in pijančevanje po kavarnah mora biti skrajšano, ker nam ne pomaga pri reševanju nalog in problemov, ki so vse težji in vse bolj pogosti.

Moramo se zavedati, da smo res mi mladi vedno novi skelet naše družbe, ki vsak dan sprejemamo naloge odhajajočih kadrov in če nismo

na tekočem, se zgubimo dali pa delamo napačno in ne daleč v prihodnost. To se nam je že maščevalo in bo še v bodoče, če ne bomo posvečali pozornosti, če ne bomo odkrito in ostro nastopili proti tistim, ki se izogibajo delu v OOZSM, jih moramo poklicati na odgovornost.

Nadaljevanje na 15. strani

Mladinci radi sodelujejo v očiščevalnih akcijah, saj tako pridobijo dodatna sredstva za svoje aktivnosti

Pravni nasveti

Vprašanje:

Delavci večkrat sprašujejo, kdaj imajo pravico do brezplačnega dopusta, pred časom pa se je zanimala delavka, ki ji je bila odobrena odsotnost z dela brez nadomestila, ali ji pripada nadomestilo osebnega dohodka za republiški praznik, ki je bil v času te odobrene odsotnosti.

Odgovor:

Najprej bi želeli opredeliti pojem odsotnosti z dela brez nadomestila. To je čas v obdobju, ko bi delavec sicer moral opravljati svoje delo, pa s pristankom pristojnega organa ne delo zaradi zasebnih opravkov, ki niso v neposrednem interesu TOZD. Vidimo torej, da je delavec lahko odsoten z dela tudi brez pravice do nadomestila osebnega dohodka (brezplačen dopust), kadar taka odsotnost ni v interesu TOZD, pač pa samega delavca, primere in pogoje za tako odsotnost in postopek za uveljavljanje te pravice pa določijo delavci v samoupravnem splošnem aktu o delovnih razmerjih.

Taka odsotnost z dela ne sme ovirati proizvodnje v TOZD, oziroma njenega poslovanja. V primeru take

odsotnosti z dela brez pravice do nadomestila osebnega dohodka, pravice in obveznosti delavca mirujejo in delavec ni upravičen do nadomestila osebnega dohodka. V zavarovalno dobo pa se všteva čas, ki ga zavarovanec prebije na takem brezplačnem dopustu do 30 dni v posameznem koledarskem letu.

V naših pravilnikih o delovnih razmerjih imamo zapisano, da ima delavec pravico biti odsoten z dela brez nadomestila osebnega dohodka pod pogojem, da odsotnost ne bo motila delovnega procesa, v naslednjih primerih:

- za urejanje družinskih zadev (stanovanske razmere, zemljišče) in drugih pomembnih osebnih opravkov, katere mora delavec osebno urediti — do 30 koledarskih dni,

- za udeležbo na športnih in drugih kulturnih prireditvah izven delovne organizacije — do 15 koledarskih dni.

Odsotnost z dela po tem členu ima pravico delavec izkoristiti takrat, ko je nastal primer, za katerega je ta odsotnost določena.

Odsotnost z dela brez nadomestila OD odobrava na pismo zahtevo

delavca, direktor službe, oz. direktor TOZD, v skladu z določili pravilnika o delovnih razmerjih.

V primeru spora odloča komisija za delovna razmerja.

Med neplačano odsotnostjo z dela, delavčeve pravice in obveznosti po delu in iz dela mirujejo.

Delavka, ki je bila odsotna z dela brez pravice do nadomestila osebnega dohodka tudi nima pravice do nadomestila osebnega dohodka za praznik, ki sovpade v čas »brezplačnega dopusta«.

Vprašanje:

H. B. sprašuje glede na to, da je vpoklican na služenje vojaškega roka, ali ta čas šteje v delovno dobo.

Odgovor:

Kot smo že poudarili v eni od prejšnjih števil Gradisovega vestnika, delavcu v času, ko je na odslužitvi, oz. doslužitvi vojaškega roka, pravice in obveznosti, ki se pridobivajo pri delu in iz dela mirujejo.

Čas mirovanja se ne šteje za prekinitev dela in zato ima delavec pravico dolžan v 30 dneh od dneva, ki je v vojaški knjižici zapisan kot zadnji dan vojaškega roka, zgledati v TOZD ter pričeti z delom.

Služenje vojaškega roka pa ne šteje v delovno dobo.

Vprašanje:

S. H. želi prenehati z delom v TOZD. Delovno razmerje mu bo prenehalo na lastno željo v skladu z določili pravilnika o delovnih razmerjih v roku enega meseca. V tem času se delavec želi preseliti. Zanima ga, ali mu pripada za ta primer plačana odsotnost z dela.

Odgovor:

Po pravilnikih o delovnih razmerjih ima delavec pravico biti odsoten z dela do 7 dni v posameznem koledarskem letu s pravico do nadomestila osebnega dohodka in sicer ob preselitvi z družino iz enega kraja v drug kraj 2 dni, ob preselitvi z družino v istem kraju 1 dan.

Delavec uveljavlja pravico do plačane odsotnosti z dela z verodostojnim potrdilom v kadrovski službi TOZD, ki o odsotnosti vodi evidenco. Delavec ima pravice, obveznosti in dolžnosti iz dela in do dela ves čas trajanja delovnega razmerja. Prenehajo pa mu te pravice, obveznosti in dolžnosti z dnem prenehanja delovnega razmerja.

Glede na to, da šele z dnem razrešitve prenehajo vse delavčeve pravice, obveznosti in dolžnosti iz dela in do dela, ima delavec pravico do plačane odsotnosti z dela ob selitvi.

Mira Bartol

Letovanje v prikolicah v Sukošan

Med tozdi, ki so se v letih, ko je bilo število delavcev, ki so želeli preživeti svoj dopust v počitniških domovih Gradisa, večje kot so bile kapacitete počitniških domov in so zato kupili poč. prikolice so tudi Kovinski obrati Ljubljana.

Imajo postavljene tri prikolice z 12 ležišči v Sukošanu pri Zadru. Kraj zveni nepoznano. Naj ga predstavim v nekaj stavkih. Če potujemo po jadranski magistrali, je ta oddaljen 10 km od Zadra proti Biogradu na moru. Šteje okoli 3000 prebivalcev. Kraj je razpotegnjen v prostranem zalivu, kjer je manjša luka in vzdolž obale borov gozd.

KAKO SMO SE ODLOČILI ZA SUKOŠAN?

Spomladi leta 1980 je komisija za standard in rekreacijo stala pred odločitvijo, kam postaviti prikolice. Bili smo že malce pozni, kajti IMV nam je v maju dobavil še dve prikolic. Z nasvetom je priskočil na pomoč Franjo Hajdinjak, ki tudi sam tabori. Povedal je, da ve za privatni kamp, kjer bi se naši delavci res lahko dobro počutili. Da pa ne bi šlo le vse preveč »po domače« smo na seji delavskega sveta obravnavali postavitev prikolic. Delegati so bili mnenja, da v sejni dvorani ne bomo našli rešitve, kajti le dejanski ogled lahko postavi dokončno oceno.

V soboto so se na pot odpravili predsedniki delavskega sveta, komisije za standard in rekreacijo, osnovne organizacije sindikata in ZK. Njihova naloga je bila, da si ogledajo kampe v okolici Zadra, primerjajo njihove cene in na podlagi teh ugotovitev se bodo postavile prikolice v enem izmed kampov.

V ponedeljek zjutraj smo bili obveščeni, da je po mnenju komisije najprimernejši kamp, ki ga je že predlagal Franjo, to je v Sukošanu.

KAKO JE KAMP UREJEN?

Kamp je na zasebnem zemljišču Jose Torbarine. Zemljišče meri kar 1 ha, vendar ni v celoti namenjen kampiranju. Približno tretjina obsega prostor za kampiranje. Na tem prostoru si je Josu postavil hišo. Prizidek je namenil gostom. Tam se nahajajo štiri stranišča, ki so opremljena z lavabo in elektriko ter manjšo sobo, kjer se nahaja zmrzalna skrinja za potrebe gostov. Zunaj tega prizidka so tri pomivalna korita in dva tuša.

Nekaj besed bi veljalo napisati tudi o Josu Torbarini. Povprašala sem ga, kako se je odločil poleg svojega rednega dela še za to obliko turizma, kako je zadovoljen z gosti, oziroma oni z njim, ter kakšne načrte ima za v bodoče.

»Za to obliko turizma sva se z ženo odločila že pred 15 leti«, je dejal Josu in nadaljeval »pobudo nama je dal neki gost, ki je prihajal na letni oddih v Sukošan in je stanoval v naši hiši. Najprej sva postavila sanitarije s tuši. Vedela sva namreč, da je to najvažnejše za dobro počutje gostov. To se nama je hitro obrestovalo. Že tisto leto sva imela kar dosti gostov. In nadaljnja leta vse več.

Mimogrede sem ga vprašala, kako pridobiva nove goste?

»Novih gostov sploh ne iščem. Imam stalne goste, kateri svoje zadovoljstvo izkazujejo s tem, da v naslednjem letu pripeljejo s seboj še koga in tako se naš kamp polni«, je veselo pojasnjeval Josu Torbarina.

»Z gosti sem zadovoljen, upam, da tudi oni z mano, saj do danes nisem imel nikakršnih težav z njimi. Upam si celo trditi, da smo vsi skupaj kakor ena velika družina. Verjemite mi, ne bi prihajali že 15 let zapored, če jim tukaj ne bi bilo po volji. Želim si le to, da bi bili moji gosti odkriti ljudje, da povedo kaj

Lastnik kampa Josu Torbarina

jim je prav in kaj ne. Le na ta način lahko izboljšamo pomanjkljivosti, kot ste me na primer lansko leto vi iz Gradisa opozorili na to, da bi bilo boljše, če bi imeli več pomivalnih

Vse prikolice so opremljene s predšotorom. Prikolice imajo vso potrebno opremo za kuhanje in spanje, tako, da družini, ki letuje ni potrebno nič drugega kakor prevleke za posteljnino. K vsaki prikolic spada tudi kamp mizica s pripadajočimi stoli in ležalnikom.

V interesu nas vseh je, da bi nam prikolice služile čim dlje, ter da se bomo v prikolice vračali z veseljem in ponosom. Na vse koristnike počitniških prikolic apeliramo, da jih vzdržujejo po svoji moči in v najlepšem redu, da jih stalno čistijo in vse morebitne pomanjkljivosti javijo kadrovske službi. V ta namen se vsakemu koristniku pred pričetkom letovanja istočasno s ključem prikolice odda tudi navodila za uporabo prikolice.

In kako smo uredili, da bi čim več delavcev letovalo v prikolicah? Istočasno z razpisom za letovanje v naših domovih, komisija za standard in rekreacijo razpiše letovanje v prikolicah. Iz razpisa je razvidno,

V pripravi večerje sodelujemo vsi

korit. Vaša mnenja, oz. pripombe sem tudi upošteval in naredil še dva korita.

Načrti za bodoče so veliki. Vsako leto je potrebno marsikaj popraviti in delati. Do naslednje sezone tako imam v načrtu narediti še zaprt tuš in urediti plažo.

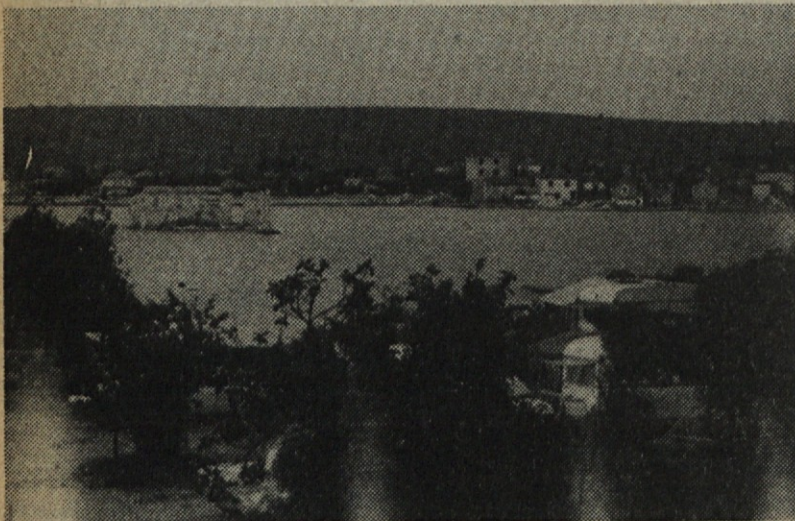
POSTAVITEV, VZDRŽEVANJE IN IZMENE V PRIKOLICAH

Člani komisije za standard in rekreacijo so zadolženi, da vsako leto v drugi polovici maja postavijo in uredijo prikolice. Kljub temu, da prikolice zimujejo pri Josu Torbarini, je kar dobi dela, da se jih postavi in uredi.

kje prikolice stojijo, kdaj so izmenjene (ponavadi se držimo istih izmen, kot so v počitniških domovih Gradisa) ter cena.

Na podlagi prejetih prijav, se sestane komisija za standard in rekreacijo in odloča o potrditvah rezervacij. Pri tem zavzema kriterije kot so: kolikokrat je dosedaj že letoval v prikolicah, kakšne so socialne in materialne razmere družine, ipd.

Naloga koristnika prikolice je, da ko pride v kamp, ugotovi, ali je prikolica v takem stanju, kakor bi morala biti. Vsa zapažanja mora navesti v primopredajno knjigo, katera se nahaja v prikolicah. Prav tako mora primerjati inventarni list z dejanskim stanjem inventarja. Ob zaključku letovanja pa naredi primopredajni zapisnik in vpiše morebitne pripombe ali pohvale.

Pogled na kamp v Sukošanu, v katerem ima prikolice TOZD KO Ljubljana

MNENJA KORISTNIKOV PRIKOLIC

Če malo pobrskam po primopredajnih zapisnikih, najdem take pripombe: — »z letovanjem smo bili zelo zadovoljni in nam je prehitro minilo«, — »dopust smo lepo preživel. Bilo nam je všeč, če bo možno, bomo prišli še v Sukošan« — »komisiji, katera je izbrala ta prostor lahko izrečem samo hvalo za tako lep izbran kraj«, ipd.

DA NE OSTANEMO SAMO PRI MNENJIH OPIŠIMO ŠE KAKO JE Z NABAVO HRANE IN ZABAVO

Za jutranji sprehod je poskrbljeno, ker je potrebno kruh nabaviti do

8 ure (pozneje ga dobiš bolj težko). Sicer je pa Sukošan kljub temu, da je manjši kraj zelo dobro založen. Ima tri trgovine z mešanim blagom, tržnico in mesnico. Za vse, ki so bolj žejne narave je pa pri Josotu naprodaj vino (30 din za liter), za katerega je splošno mnenje da je zelo dobro.

Tudi za kulturno življenje je poskrbljeno. Vsak teden popestrijo tamkajšnje življenje razni pevci in pevke zabavne glasbe, razni folklorni ansambli in humoristi.

Na koncu naj povemo vsem tistim, ki do danes še niso okusili dopusta v kampih, da je to tisti pravi dopust. V tem času si gospodar nad časom in si ga prilagajaš po mili volji. Vsi, ki dvomite v to letovanje vas vabimo, da drugo poletje poizkusite — verjemite ne bo vam žal.

Andreja Puc

Marina ni več

Vse člane kolektiva Gradis obveščamo, da je tragično preminil dne 15. 8. 1981, član kolektiva TOZD GE Jesenice, Marin Ilijanič.

Imenovan je bil zaposlen v TOZD Jesenice komaj mesec in pol, ko se je zgodila ta tragična nesreča izven dela. Čeprav je bil v kolektivu zaposlen le malo časa je bil priden in vesten delavec, zato ga bomo ohranili v lepem spominu.

Njegovim svojcem, posebno pa še očetu Franju, ki je član kolektiva TOZD GE Jesenice dobra tri leta, izrekamo globoko sožalje!

Nadležna fotografija

Dobra organizacija dela na gradbišču ne trpi nereda, še manj pa nevestne uporabe različnega gradbenega materiala. Z materialom je treba strokovno ravnati in ga uporabljati tako, da bo služil čim dalj časa. Že bežen pogled na številna naša gradbišča nas lahko prepriča, da prav temu posvečamo premalo pozornosti. Material leži razmetan po gradbiščih in se s tem uničuje, predvsem to velja za les. In kako si lahko pomagamo pri tem? Če že med rednim delovnim časom ni dovolj časa za pospravljanje materiala, lahko to naredijo mladinci, saj številne mladinske organizacije po tozdih organizirajo očiščevalne akcije in pospravljanje gradbišč ter si tako zagotovijo kakšen dodaten dinar za svojo dejavnost. Koristno za ene in ugodno za druge, ali ne?

C. Pavlin

HUMOR

NA ZAGOVORU

— Pa se sploh zavedate, kaj ste objavili v našem glasilu?

— Ne čisto, tovariš direktor. Veste jaz napišem vse tisto, kar govorim na sestankih, malicah, gradbiščih, potem vržem na papir. Reakcija mi pa potem razjasni dokončna stališča.

Nagradna križanka

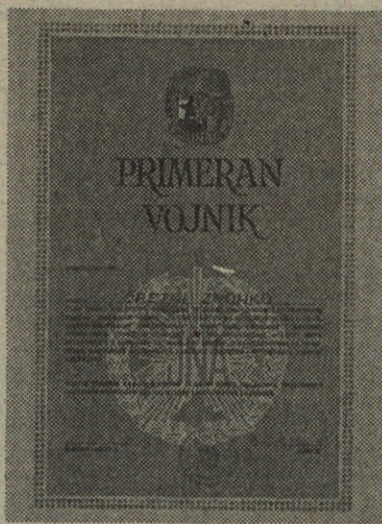
Rešitev nagradne križanke iz prejšnje številke:

KL, KF, Kamerun, koronada, anoraki, apatinec, Salinas, renitent, klej, Stark, R, VO, ose, slang, Fraser, Vatikan, Adua, ar, Ag, Rab, inertan, Col, gips, Italija, IRA, Onatas, Ital, Jaser, Sreten, Eva, astra, tar, Triton, No, Senovo, sari, skit, Tripolis, Rašomon, LT, sabor, astma, avalit, era, kava, Okinava, Nan, Aron, bikarbona.

Izzrebani so bili naslednji naši delavci:

1. nagrada 300 din: Marija Perovšek, DSSS
2. nagrada 200 din: Božo Debevec, Rozmanova 6, Ljubljana
3. nagrada 100 din: Tone Lavrič, SPO-SIP

Čestitamo!

Primeran vojak

V uredništvo Gradisovega vestnika dobivamo vse več priznanj, ki jih dobivajo naši mladi, ki so na odloženju vojaškega roka. Zadnji, ki nam je poslal takšno priznanje je Zvonko Čretni, ki služi vojaški rok v Prevlaki.

Zares smo lahko ponosni, da imamo take delavce, ki so za zgled drugim. Istočasno pa vsem tudi čestitamo za njihov trud, ki ga vlagajo za doseganje takšnih rezultatov.

take reči, za sestanke in akcije OOOZSM pa ne?!

Vprašam se kako bi reagirali postopali, če bi take izključili iz naših akcij, ter da niso deležni sadov našega dela. Ni čudno, da se nekaterim bolj pričejejo cerkvene akcije in manifestacije, ker ta organizirajo vodstva cerkev.

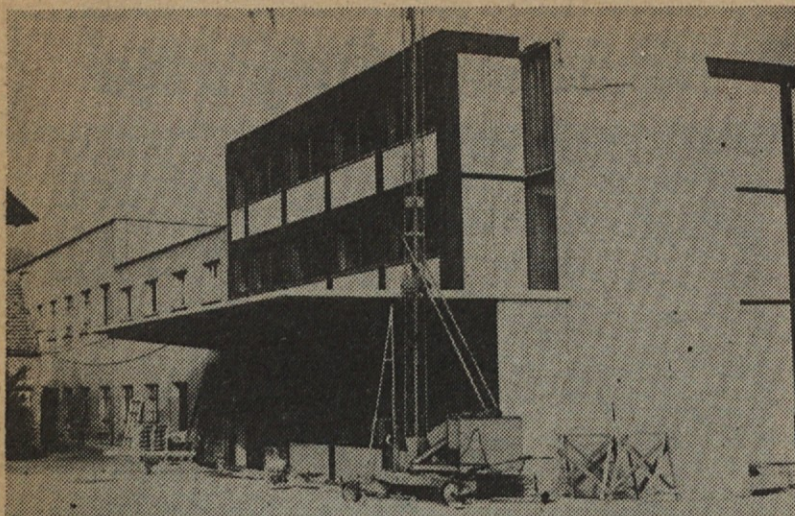
V OOOZSM pa je zaželeno aktivno sodelovati in tudi organizirati delo in akcije, ki se nam potem obrestuje pri bodočem delu in reševanju problemov in nalog, ki nam prihajajo pri graditvi boljšega jutri.

Vsem navedenim je treba posvetiti pozornost v vsaki sredini in priti do točnih, pravih, jasnih odgovorov in stališč, ter na osnovi teh se organizirati, delati zahtevati in obravnavati negativnosti.

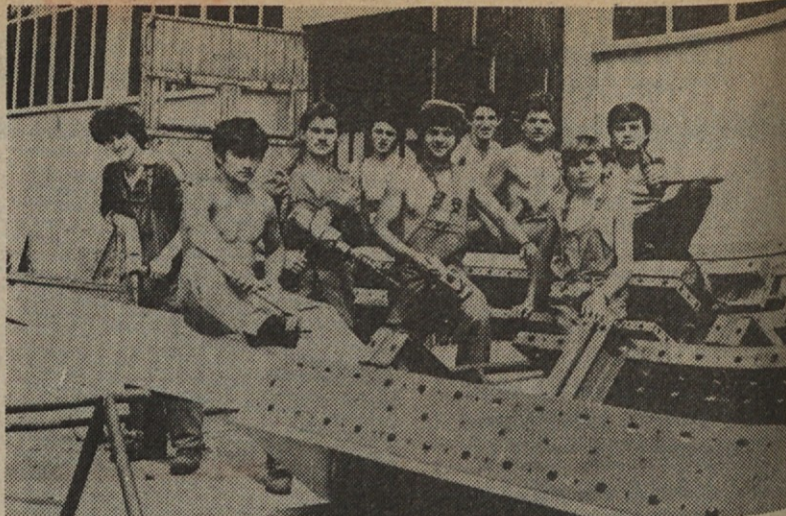
Moramo se zavedati, da smo, da bomo in moramo ostati Titova mladina, to pa nam nalaga delo in delo ter budnost vsak dan s široko odprtimi očmi v prihodnost za boljše jutri, za nas in za tiste, ki pridejo za nami!

Milenko Nikić

GRADISOV VESTNIK izdaja organizacija združenega dela gradbeno industrijskega podjetja GIP Gradis Ljubljana. Izhaja mesečno v 10.000 izvodih. Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Milenko Nikić, Ludvik Šnajder, Franjo Štromajer, Rudolf Ludvik, Zorana Klun, Mirko Zemljič. Glavni in odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tehnični urednik Matija Krnc. Tiska tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani. Naslov uredništva: GIP Gradis Ljubljana Šmartinska 134a, 61000 Ljubljana.

Proizvodno poslovni prizidek Tovar. lepenka Prevalje je bil končan v dobrih 4 mesecih

Učenci v tesarski delavnici pripravljajo opaže za gradbišče

Iz Ravenskega kota

DELO

Mimo je vroče poletje in sezona dopustov. Malo umirjeno a vendar dinamično se dela po koroških gradbiščih.

Dela potekajo v večini brez večjih zastojev. Posamezni objekti se zaključujejo, nekaj pa jih je v začetni fazi.

Manjše ovire nastajajo z manjkajočimi KV kadri, predvsem tesarji. Težave so že z razdrobljeno obrtno dejavnostjo. Obrtniki pri finalizaciji objektov. Ne držijo se rokov, pa tudi kvaliteta del ni idelana. Prav tu pa nastaja največ reklamacij, ki kvari ugled glavnemu izvajalcu.

Trenutno, dela je — a v prihodnosti brez večjih ambicij. V planiranem srednjeročnem razvoju koroške regije, lahko še računamo v normalno zasedenost naših kapacitet.

DOHODEK

Z hitrim naraščanjem življenjskih stroškov zaostajamo z osebnimi dohodki, kar znižuje življenjski standard delavcev.

Veliko se govori o nagrajevanju po vloženem delu, a storjenega je prav malo. Plačuje se delavcu le bolj kvalifikacija in delovne ure, ne pa opravljeno delo. Tako še vedno pada storilnost kot kvaliteta, saj dober delavec nima cilja v stimulaciji svojega dela.

Da rešimo ta problem, bo verjetno še dolga pot, polna ovir od privilegiranih intelektualnih opravil.

DRUŽBENO POLITIČNA DEJAVNOST

V zadnjih mesecih vlada na tem področju nekakšno zatišje, kar ni dobro.

Normalno le delajo samoupravni organi v kolektivu, dočim so ostale politične organizacije manj aktivne.

Trenutno v sind. org. le potekajo priprave na 3. konferenco zveze sindikatov Slovenije, pod temo »Vloga in naloge sindikatov pri uveljavljanju delavcev, kot nosilcev socialne varnosti. Potekale bodo javne razprave.

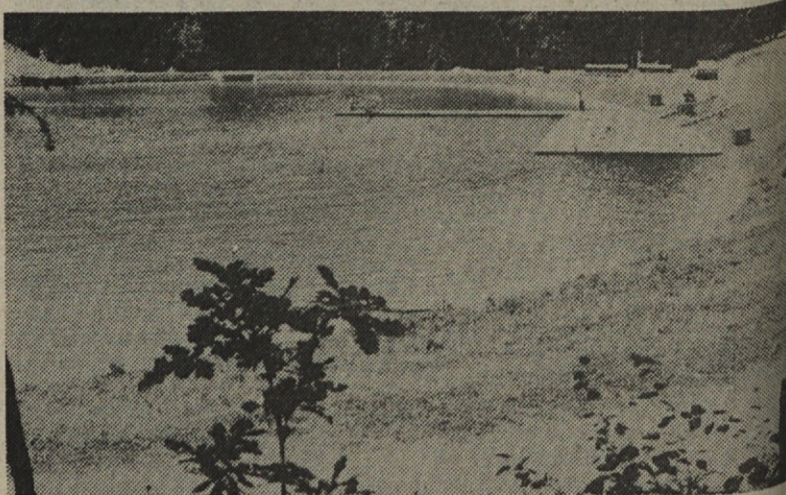
Sind. org. je organizirala 29. in 30. avgusta obisk večine članov kolektiva TOZD Ravne v hišo cvetja Beograd.

Tudi na področju športa in rekreacije je v počitniških dneh manj aktivnosti. Nasploh pa smo korošci

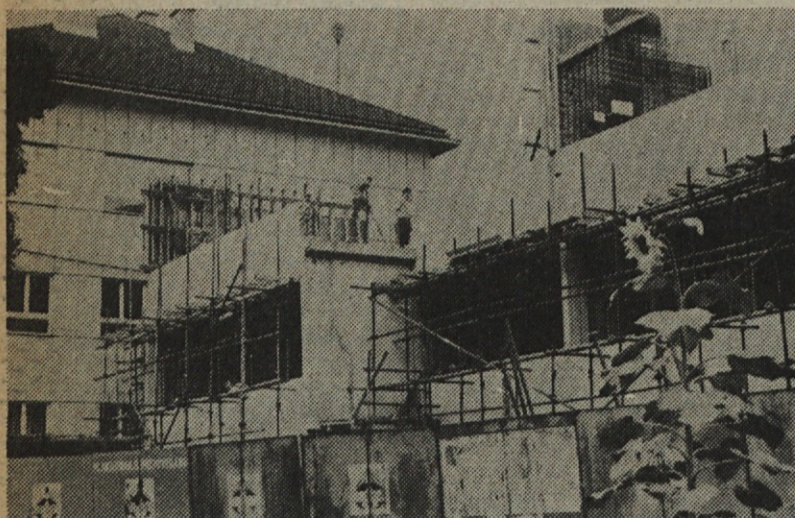
podvrženi bolj zimskemu športu kar se odraža tudi na gradisovih športnih igrah.

V prihodnji številki vestnika pa kaj več o posameznih gradbiščih iz koroškega kota.

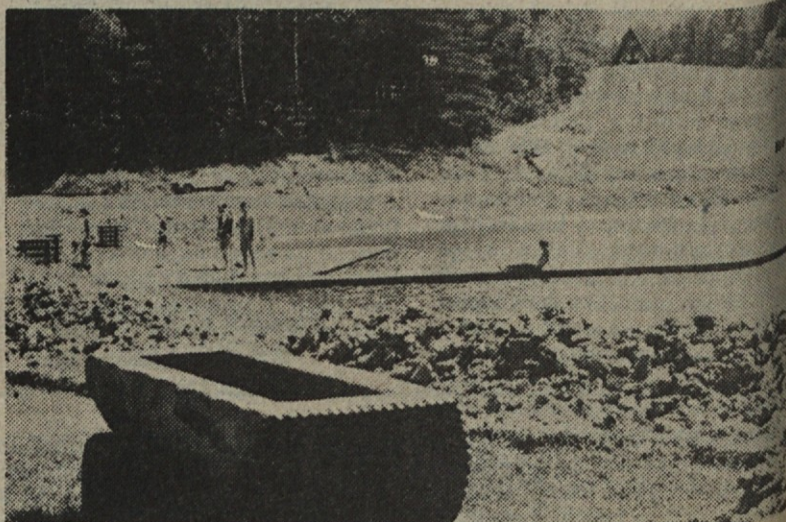
Rudolf Ludvik

Del jezera

Prizidek objekta ob gimnaziji, kjer bo že usmerjeno izobraževanje dobiva svojo obliko

Še vedno urejamo rekreacijsko turistični center Iverčko jezero